

"TEHDÄÄN TAAS NIITÄ OMPELUKONEJUTTUJA"

Kuinka innostaa lapsia käsitöiden tekemiseen?

TEKIJÄ: Enni Väisänen

Koulutusala Sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala			
Koulutusohjelma Sosiaalialan koulutusohjelma			
Työn tekijä(t) Enni Väisänen			
Työn nimi "Tehdään taas niitä ompelukonejuttuja": Kuinka innostaa lapsia käsitöiden tekemiseen?			
Päiväys	12.5.2019	Sivumäärä/Liitteet	54/5
Ohjaaja Kalevi Paldanius			
Toimeksiantaja/Yhteistyökumppani(t) Vieremän kunta, päiväkotiki Nuppula			
<p>Tiivistelmä</p> <p>Opinnäytetyön tarkoituksena oli tutkia käsillä tekemisen merkityksiä varhaiskasvatuksessa lapsen kasvun ja kehityksen kannalta. Työssä haluttiin myös selvittää, miten varhaiskasvatukseen lapset suhtautuvat käsitöihin digitalisoituvassa maailmassa ja miksi ja miten niitä tulisi yhä opettaa. Tässä tutkimuksellisessa kehittämistyössä kehittämistehtävänäni oli selvittää, miten lapset kokevat käsitöiden tekemisen ja miten heitä voisi siihen innostaa. Yhteistyökumppanina opinnäytetyössä toimi Vieremän kunta ja päiväkotiki Nuppula.</p> <p>Ihmisten arki ja oppimisympäristöt digitalisoituvat jatkuvasti, mikä koskettaa myös varhaiskasvatukseen lapsia. Digitalisaatiolla, kuten erilaisten tietoteknisten laitteiden käytön lisääntymisellä, nähdään olevan sekä haittoja että hyötyjä. Digitaalisuus on osa tätä päivää, mutta se ei kuitenkaan ole poistanut käsillä tekemistä varhaiskasvatuksesta. Digitaalisia välineitä voidaan myös yhdistää käsityölliseen tekemiseen. Vaikka käsitöitä ei tarvitse enää tehdä arjen tarpeellisten asioiden valmistamiseksi, tarvitaan käsillä tekemistä vastapainoksi tietoyhteiskunnassa elämiin. Kaikenikäiset ihmiset voivat löytää käsillä tekemisen kautta innostavaa tekemistä, ja erityisesti lapsilla käden taitojen avulla voidaan harjoitella monenlaisia asioita. Käsillä tehdessä lapsen hienomotoriikka kehittyy, ja lapsi harjaantuu pitkäjänteiseen työskentelyyn. Lisäksi käsityöperinteet ovat osa kulttuuriperintöä.</p> <p>Opinnäytetyössä toteutettiin käsityöohjaus lapsille päiväkodin viisivuotiaiden ryhmässä. Lapset suunnittelivat ja toteuttivat käsityönsä annetun aiheen pohjalta. Käsityötekniikkana käytettiin tilkkumaalausta. Opinnäytetyössä myös haastateltiin lapsia tekemästään käsityöstä ja heidän mielenkiinnostaan käsitöiden tekemistä kohtaan. Aiheen innoittamana opinnäytetyöhön myös koottiin ideavihko varhaiskasvatukseen käsityökasvatukseen tueksi.</p> <p>Kehittämistyön perusteella taitavat kädet auttavat suoriutumaan monista asioista, minkä vuoksi käsien motoriikka tulee harjoitella. Opinnäytetyöhön kuuluneen käsityöohjauksen perusteella voi sanoa, että varhaiskasvatukseen lapset ovat pääasiassa kiinnostuneita käsillä tekemisestä. Lisäksi lapset toivat esille, että heiltä löytyy myös omia ideoita käsillä tekemiseen. Tulevaisuuden käsityökasvatuksessa voitaisiin yhtenä keskeisenä ajatuksena korostaa kestävä kehitystä. Pienten lasten kohdalla käsitöiden tekeminen on usein erilaisten tekniikoiden harjoittelua. Lapselle tulee myös antaa mahdollisuudet vapaaseen itsensä ilmaisuun taiteen kautta sekä luovuuden harjoitteluun esimerkiksi omien töiden suunnittelussa. Tekemisensä tueksi lapsi tarvitsee aikuisen kannustusta, positiivista mallia sekä käsitöiden arvostusta.</p>			
Avainsanat käsityökasvatus, käsillä tekeminen, luovuus, osallisuus, digitalisaatio			

Field of Study Social Services, Health and Sports			
Degree Programme Degree Programme in Social Services			
Author(s) Enni Väisänen			
Title of Thesis "Let's do those sewing machine things again": How to inspire children to do crafts?			
Date	12.5.2019	Pages/Appendices	54/5
Supervisor Kalevi Paldanius			
Client Organisation /Partners The municipality of Vieremä, the kindergarten Nuppula			
<p>Abstract</p> <p>The purpose of this thesis was to study significance of doing things by hand in early childhood education and its effect on the child's growth and development. The aim of the thesis was also to find out how children in early childhood education relate to crafts in this digitalizing world, and why and how handicrafts should still be taught. In this research development work, the development task was to find out how children experience crafting and how they could be inspired by it. The partners of the thesis were the municipality of Vieremä and the kindergarten Nuppula.</p> <p>People's everyday lives and learning environments are constantly being digitalized, which also affects children in early childhood education. Digitalisation, such as the increase in the use of various IT equipment, is seen as both a drawback and a benefit. Digitality is part of today, but it has not eliminated doing with hands from early childhood education. Digital tools can also be combined with craft making. Although crafts are no longer needed to produce the everyday necessities, it is necessary to do with hands to counterbalance living in the information society. People of all ages can find inspiring activities through doing things by hand, and especially among children hands-on exercises can be used to practice a variety of things. Crafting develops the child's fine motor and long-term work skills. Handicraft traditions are also part of cultural heritage.</p> <p>In the thesis, handicraft lessons were carried out for children in the group of five-year-olds. The children designed and produced their crafts based on a given theme. Crazy patchwork was used as a craft technique. Children were also interviewed in this thesis about their handicrafts and their interest in doing crafts. Inspired by the subject, the thesis also brought together a set of tips to support crafts education in early childhood education.</p> <p>Based on this development work skilled hands will help to do many things, which makes it important to practice hand motor skills. Children in early childhood are mostly interested in doing things by hand. The children also pointed out that they had their own ideas for making things by hand. In the future craft education, one of the key ideas could be to emphasize sustainable development. In the case of small children, crafting is often a practice of different techniques. Children should also be given an opportunity to express themselves freely through art, as well as to practice creativity, for example in the design of their own work. Children also need adult encouragement, a positive model, and appreciation of crafts.</p>			
<p>Keywords</p> <p>craft education, hand-making, creativity, participation, digitalisation</p>			

SISÄLTÖ

1	JOHDANTO	5
2	TYÖN TEOREETTISET LÄHTÖKOHDAT	6
2.1	Tutkimuksellinen kehittämistyö	6
2.2	Taidekasvatus.....	7
2.2.1	Käsityökasvatus ja käsillä tekeminen	9
2.2.2	Lasten kehitystasojen huomioiminen	10
2.3	Luovuus ja itsensä ilmaisu	11
2.4	Lapsen kuuleminen, osallisuus ja osallistaminen.....	12
2.5	Digitalisaatio ja oppiminen.....	13
3	TYÖN TARKOITUS JA TAVOITE.....	15
4	OHJAUSTUOKIOIDEN TOTEUTTAMINEN JA AINEISTON KERÄÄMINEN PÄIVÄKODILLA	16
4.1	Ohjaustuokioiden suunnittelu.....	17
4.2	Ohjaustuokioiden havainnointi ja videointi	18
4.3	Oman työn suunnittelu	19
4.4	Oman työn tekeminen	20
4.5	Lasten haastattelut ja sisällönanalyysi	22
4.5.1	Havainnoinnin ja videomateriaalin analyysi	25
4.6	Käsityötuokioiden arviointi ja palaute	26
5	OPINNÄYTETYÖN EETTISYYS JA LUOTETTAVUUS.....	27
6	JOHTOPÄÄTÖKSET	28
7	POHDINTA.....	30
	LÄHTEET JA TUOTETUT AINEISTOT	32
	LIITE 1: IDEAVIHKO VARHAISKASVATUKSEN KÄSITYÖKASVATUKSEEN	35
	LIITE 2: KIRJE LASTEN HUOLTAJILLE	51
	LIITE 3: TEKIJÄN ESITTELYLAPPU	52
	LIITE 4: HAVAINNOINTILOMAKE SUUNNITTELUKERRALLE	53
	LIITE 5: HAVAINNOINTILOMAKE TOTEUTUSKERRALLE	54

1 JOHDANTO

Tämä opinnäytetyö on tutkimuksellinen kehittämistyö, jossa tutkitaan käsillä tekemisen merkityksiä varhaiskasvatuksessa lapsen kasvun ja kehityksen kannalta. Työssä halutaan myös selvittää, miten päiväkotikäiset lapset suhtautuvat käsitöihin digitalisoituvassa maailmassa ja miksi ja miten niitä tulisi yhä opettaa. Kehittämistehtävänäni on selvittää, miten lapset kokevat käsitöiden tekemisen ja miten heitä voisi siihen innostaa.

Maailma digitalisoituu jatkuvalla tahdilla ja uutta teknologiaa ja mediaa käyttävät entistä enemmän myös varhaiskasvatusikäiset lapset. Tietoa hankitaan ja saadaan internetistä ja oppimisympäristöt kehittyvät koko ajan (Savolainen, Vilkkonen ja Vähäkylä 2017, 7). Lasten tietoteknisten laitteiden käytöllä nähdään olevan sekä haittoja että hyötyjä. Niitä voidaan käyttää muun muassa oppimisen tukena, mutta esimerkiksi netin kautta hankittu tieto voi olla myös haitallista. Liiallisella tietoteknisten laitteiden käytöllä voi olla myös passivoivia vaikutuksia. (Inkinen 2005, 9–10.)

Digitalisoituminen ei kuitenkaan ole poistanut käsillä tekemistä varhaiskasvatuksesta tai peruskoulusta. Digitaalisia välineitä voidaan myös yhdistää käsillä tekemiseen ja taiteelliseen toimintaan. (Kovanen ja Valkonen 2012, 14.) Käsiyöopetuksella tavoitellaan muun muassa hienomotoriikan kehittymistä, suunnitelmallista ja pitkäjänteistä työskentelyä, sekä ymmärrystä kulttuuriperinteestä (Pänelius, Santti ja Tuusvuori 2013, 375). Käsillä tekeminen on rauhoittavaa toimintaa kiireisen elämän keskellä (Kovanen ja Valkonen 2012, 11–12). Lapsen taiteen kautta aikuinen voi saada myös uutta tietoa lapsen ajatusmaailmasta. Lapsen tulisi antaa ilmaista itseään vapaasti aikuisen kuunnellessa avoimesti ja arvioimatta lasta. (Pääjoki 2017, 112.)

Voidaan kysyä, kuinka paljon käsitöiden tekeminen tuottaa enää hyötyä. Vaatteita ja muita arjen tarpeellisia asioita ei enää tarvitse valmistaa käsin, ja lasten hienomotoriset taidot saavat harjaannusta myös nykyajan virtuaalisten laitteiden kautta. Käsillä tekeminen toimii kuitenkin monille hengähdystaukona nykyajan tietoyhteiskunnan paineilta. Käsiyöt voivat tuottaa myös elämyksiä, joita on alettu arvostamaan entistä enemmän tavarapaljouskeskellä. (Karppinen 2005, 102.)

Opinnäytetyön toimeksiantajana toimii Vieremän kunnan varhaiskasvatus ja päiväkotiyhteisö Nuppula. Aihe opinnäytetyöhön on lähtenyt omasta mielenkiinnonkohteestani käsitöistä ja sitä on työstyetty yhdessä toimeksiantajan kanssa. Päiväkotiyhteisö Nuppula on toiminut Vieremällä vuodesta 1997 ja siellä toimii kolme lapsiryhmää (Vieremä s.a.). Opinnäytetyössä toteutetaan käsiyöohjaus lapsille päiväkodin viisivuotiaiden ryhmässä. Lapset suunnittelevat ja toteuttavat käsiyönsä annetun aiheen pohjalta ja käsiyötekniikkana käytetään tilkkumaalausta. Opinnäytetyössä myös haastatellaan lapsia tekemästään käsiyöstä ja heidän mielenkiinnostaan käsitöiden tekemistä kohtaan. Aiheen innoittamana opinnäytetyöhön on koottu ideaviihkö varhaiskasvatuksen käsiyökasvatuksen tueksi (Liite 1).

2 TYÖN TEOREETTISET LÄHTÖKOHDAT

Käsityötaitojen voidaan ajatella olevan jopa vanhanaikaisia nykymaailmassa, mutta omasta mielestäni asia ei ole niin, sillä tarvitsemme monenlaisia harrastuksia sekä vastapainoa digitaaliselle ajanvietteelle. Käsityötaidot ja niiden harjoittaminen ovat osa varhaiskasvatusta. Käsitteen käsityötaitot voidaan ajatella sisältävän monia erilaisia asioita ja käsillä tekemisellä nähdään olevan erilaisia hyötyjä. Omat huomioni käsillä tekemisen hyödyistä ovat, että käsitöiden parissa voi rentoutua ja että käsityöt ovat hyvää aivojumbppaa. Opinnäytetyön aiheen pohjana on oma kiinnostukseni sekä tiedonnälkä käsityökasvatusta ja käsityöohjausta kohtaan. Ajattelen, että kaikenikäiset lapset tulisi ohjata käsillä tekemisen pariin ja antaa tekemiselle mahdollisuuksia myös osallisuuden näkökulmasta.

Taide on käsityötä ja käsitöiden voidaan ajatella olevan taidetta, joten termit taidekasvatus ja käsityökasvatus kulkevat rinnakkain (Kupiainen 2004, 31). Opetushallituksen (2016, 20) laatimassa Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa itseilmaisun ja taiteeseen perustuvan toiminnan kuvataan olevan lapsen tapoja oppia uutta. Onnistumisen kokemusten kautta lapsi voi myös saada ilon kokemuksia itsestään oppijana. Ajattelen, että käsitöitä tekemällä lapsi voi ilmaista itseään samoin tavoin kuin muidenkin luovien menetelmien kautta. Taiteellinen toiminta kehittää myös esimerkiksi lapsen kognitiivisia taitoja, muun muassa silloin, kun lapsi tekee piirustuksia omista kokemuksistaan ja ideoistaan (Pentikäinen 2006, 33).

Teollinen tuotanto on korvannut käsityönä valmistetut käyttöesineet suurimmalta osin. Käsityöläisyyttä ja käsitöitä arvostetaan kuitenkin edelleen, mutta voidaan pohtia, millainen niiden tulevaisuus on. Käsityönä tehtyjen tuotteiden ajatellaan usein olevan laadukkaita toisin kuin joidenkin teollisesti tuotettujen tuotteiden. (Kupiainen 2004, 29.) Kehityksen myötä käsitöidenkin valmistuksen eri vaiheissa hyödynnetään erilaisia koneita, jotka helpottavat, keventävät ja nopeuttavat tuotteiden tekemistä (Kupiainen 2004, 36). Käsitöitä ei myöskään enää tehdä vain hyödyllisten esineiden takia, vaan tekemisessä pyritään korostamaan erilaisten taitojen kehittymistä, kuten luovuutta ja ongelmanratkaisukykyä (Panelius ym. 2013, 375).

2.1 Tutkimuksellinen kehittämissyö

Tämä opinnäytetyö on tutkimuksellinen kehittämissyö. Kehittäminen on yleensä konkreettista toimintaa, jossa pyritään saavuttamaan asetettu tavoite. Kehittäminen voi olla rakenteeltaan erilaista ja kestoltaan jatkuvaa tai hanke- tai projektimuotoista. Kehittämisen kohde voi olla yksittäinen asia tai laajempi kokonaisuus, ja tavoitteen on määritellyt joko yksittäiset toimijat, tai se on määritelty laajemmin ulkoapäin. (Toikko ja Rantanen 2009, 14–15.) Kehittämissyöllä voidaan myös tavoitella parempia tuloksia ja kehittää esimerkiksi oman työnsä laatua. Kehittämisen kohde voi olla aineellista tai aineetonta. (Anttila 2007, 12.)

Kehittämissyön aluksi valittu kehittämistarve on perusteltava (Kananen 2012, 51). Kehittämissyötä varten määritellään tutkimus-, arviointi- tai kehittämiskysymykset. Laadullisessa työssä kysymykset voivat myös muokkaantua työn tekemisen aikana. (Toikko ja Rantanen 2009, 117.) Kehittämissyön

tekeminen aloitetaan tutustumalla kehitettävän aiheen aikaisempaan teoria- ja tutkimustietoon. Usein jo kehittämistyön taustateoriaan tutustumalla työn tekijä voi löytää ongelmiinsa ratkaisuja ja saa aiheeseen lisää ymmärrystä. (Kananen 2012, 47–48.) Kehittämisellä tavoitellaan muutosta parempaan tai tehokkaampaan (Toikko ja Rantanen 2009, 16).

Kehitystyön pohjana käytetään yleensä perustutkimusta, joka vastaa kysymyksiin mitä ja miksi. Perustutkimus tuottaa tieteellisen tiedon etsinnällä tietoa, jolla voidaan selittää tutkittavia ilmiöitä ja edistää tietämystä. Monissa ammateissa kehittämistyön tuottama käytännönläheinen tieto on tarpeellista. (Toikko ja Rantanen 2009, 19–21.) Kehittämistoiminnalla halutaan saada vastauksia käytännön ongelmiin ja kysymyksiin. Kehittämistoiminnalla pyritään tuottamaan tietoa tutkimuksellisia menetelmiä hyödyntäen. (Toikko ja Rantanen 2009, 22.) Tutkimuksellisen kehittämistyöstä tekee esimerkiksi sen dokumentointi, analysointi ja arviointi (Toikko ja Rantanen 2009, 156). Kehittämistyöhön yhdistyy usein myös kokemustieto sekä ammattilaisen hiljainen tieto (Toikko ja Rantanen 2009, 40–41).

Kehittämistyötä tehdessä on tärkeää suunnitella sen eri vaiheet ja muistaa niiden dokumentointi. Myös dokumentointi on hyvä suunnitella etukäteen. (Kananen 2012, 48.) Kehittämistyössä hyödynnetään tiedonkeruun tapana usein havainnointia. Osallistuvassa havainnoissa tutkija on osallisena havainnoitaviensa toimintaan. Havainnoinnin lisäksi voidaan hyödyntää myös videointia. (Toikko ja Rantanen 2009, 143–145.)

Kehittämistyön päätteeksi arvioidaan sille asetettujen tavoitteiden saavuttamista. Tavoitteena työssä voi olla esimerkiksi tuloksellisuus, vaikuttavuus tai hyödynnettävyys. (Anttila 2007, 15). Kehittämistyössä tulee huomioida sen luotettavuus ja vakuuttavuus. Näitä tunnusmerkkejä tulee tarkastella työn menetelmissä, prosessissa ja tuloksissa. Laadullisessa kehittämistyössä luotettavuus merkitsee myös käyttökelpoisuutta ja tiedon hyödyllisyyttä. (Toikko ja Rantanen 2009, 121–145.)

2.2 Taidekasvatus

Lapsen keskeisimpiä taiteellisia kasvuympäristöjä ovat koti, päiväkotia ja myöhemmin koulu. Taidekasvatusta voidaan toteuttaa erilaisissa arjen tilanteissa ja yhdistää sitä erilaisiin toimintoihin. Lähtökohtana taidekasvatuksessa on saada lapsi innostumaan taiteesta ja sen tekemisestä. (Ruokonen 2006, 11.) Taidekasvatukseen nähdään kuuluvan erilaisia taiteenaloja, kuten musiikki, sanataide, luova liikunta, tanssi, draama, kuvataide, askartelu ja käsityö. Nämä taidemuodot usein myös yhdistyvät toisiinsa taiteellisessa toiminnassa. (Hurme 2011, 10.) Taiteellinen toiminta yhdistyy usein lasten leikkiin, jolloin tekeminen voi olla lapselle tärkeämpää kuin lopputulos (Pääjoki 2017, 113).

Taidekasvatuksen sanotaan kehittävän muun muassa lapsen luovuutta, mielikuvitusta ja ilmaisukykyä. Taiteella on merkityksensä myös maailmankuvalle, minäkuvalle ja lapsen oman kehon tuntemukselle. Lapsi on usein kiinnostunut kaikenlaisesta taiteesta ja suhtautuu siihen avoimesti. Lapsi tekee innoissaan taidetta ja nauttii oivalluksistaan. Onnistumisen kokemukset vahvistavat lapsen itsetuntoa. Käsillä tehdessä lapsen karkea- ja hienomotoriikka saavat harjoitusta, kuten myös käden

ja silmän yhteistyö. (Hurme 2011, 13–15.) Taiteen tekeminen voi haastaa myös ongelmanratkaisukykyä. (Pentikäinen 2006, 33). Lapsesta on mukava tunnustella erilaisia materiaaleja sekä kokeilla uusia asioita, jolloin materiaalit ja omat taidot tulevat tutuiksi. Tärkeää on saada tehdä yhdessä myös sellaisia asioita, joita aikuiset tekevät. (Karppinen ja Salovalta 2000, 54–56.)

Päivähoidon taidekasvatusta varten lapsille on tärkeää luoda oppimisympäristö, joka kannustaa ja mahdollistaa taiteellisen toiminnan. Taiteen on tarkoitus tuottaa hyvää mieltä, jolloin taiteellinen toiminta voi tarkoittaa myös muuta kuin lapsen tekemää tuotosta. (Ruokonen ja Rusanen 2009, 12.) Esimerkiksi erilaiset kulttuuripalvelut voivat olla osa varhaiskasvatuksen taidekasvatusta. Lapsia olisi hyvä ohjata käyttämään tällaisia kulttuuripalveluja. Kulttuurisella toiminnalla voidaan myös tasoittaa vaikutusta lapsen oppimisen kokemuksiin, jonka sosioekonominen tausta aiheuttaa. (Ruokonen ja Rusanen 2009, 11.) Lapsia kannattaa tutustuttaa erilaisiin taideteoksiin kuvien kautta ja käydä katsomassa taideteoksia esimerkiksi näyttelyissä ja museoissa. On turhaa ajatella, että lapset eivät ymmärrä taidetta, sillä he saattavat yllättää aikuisen kiinnostuksellaan taiteen tarkasteluun ja antaa aikuiselle uusia näkökulmia. (Pääjoki 2017, 119.)

Taidekasvatusta voidaan toteuttaa varhaiskasvatuksessa monin eri tavoin. Se voi näkyä jokapäiväisessä arjessa, esimerkiksi siirtymätilanteiden loruina tai lasten ideoista lähtevänä spontaanina toimintana. Taidekasvatus on myös kasvattajan suunnittelemaa ja ohjaamaa taiteellista toimintaa. (Ruokonen ja Rusanen 2009, 13.) Lasten kanssa voi tehdä esimerkiksi yhteisiä teoksia ja projekteja, jolloin yhteenkuuluvuuden tunne kasvaa ja vuorovaikutustaidot kehittyvät (Pääjoki 2017, 115).

Vaikka lapsi innostuu helposti uusista asioista, hän tarvitsee aikuista löytääkseen niitä. Aikuinen usein myös järjestee sopivan ympäristön ja rohkaisee lasta kokeilemaan taiteen tekemistä. (Rusanen, Kuusela, Rintakorpi ja Torkki 2014, 35.) Katri Ahlholmin (2014, 40) pro gradu -tutkielmaa varten haastatellut lastentarhanopettajat kuvaavat lasten motivoinnin ja kädentaitojen aiheeseen johdattamisen tärkeyttä. Aikuisen innostuneisuus tarttuu lapsiin, ja innostuneesta lapsesta toiseen lapseen. Kasvattajan työssä omia ja muiden työyhteisön jäsenien vahvuuksia kannattaa hyödyntää (Ahlholm 2014, 37).

Taiteellisen toiminnan ohjaajan ei tarvitse itse olla lahjakas taiteilija, mutta kasvattajan tavoitteena on luoda lapselle mielekkäitä ja merkityksellisiä taiteellisia kokemuksia (Cole 2012, 80). Taidekasvatus vaatii aikuiselta kiinnostusta lapsen tekemiseen ja mahdollisuuksien antamista vapaaseen kokeilemiseen. Taiteen tekeminen yhdessä on hyvä keino vahvistaa aikuisen ja lapsen vuorovaikutusta sekä kehittää sosiaalisia taitoja. Mahdollisuudet tehdä ja tutustua taiteeseen kehittävät myös lapsen keskittymiskykyä ja lapsi pystyy tutkimaan omia tunteitaan. (Hurme 2011, 13–15.)

2.2.1 Käsityökasvatus ja käsillä tekeminen

Sana käsityö tarkoittaa yleensä joko käsillä tehtyä työtä tai tuotetta, joka on tehty käsin. Käsityön tekeminen on tekijälle usein mielekästä. Se voi olla tapa ilmaista itseään tai ajankulua. (Anttila 1996, 10.) Käsityökasvatuksella tarkoitetaan kasvatuksellista ja opetuksellista toimintaa, jossa oppija valmistaa erilaisia tuotteita. Käsityökasvatus on usein hyvin käytännönläheistä. (Suojanen 1992, 14.) Käsityökasvatuksella on Suomessa pitkä perinne. Käsityöt tulivat erilliseksi oppiaineeksi kansakouluihin 1860-luvulla, kun Uno Cygnaeus rakensi kouluille opetusohjelmaa. (Tuomikoski 1991, 81.)

Käsityökasvatus osa taidekasvatusta ja käsillä tekemisellä on erilaisia tavoitteita varhaiskasvatuksessa. Tavoitteita ovat muun muassa havainnoinnin ja luovuuden kehittyminen, motoristen taitojen kehittyminen sekä avaruudellisen havainnoinnin kehittyminen. (Karppinen 2009, 57.) Käsitöiden tekeminen harjoittaa myös sommittelu- ja suunnittelutaitoja ja monenlaista näppäryyttä (Hautakangas 1997, 41).

Kädentaitoja voidaan toteuttaa monin eri tavoin, ja käsillä tekemistä harjoitella erilaisissa arjen tilanteissa. (Karppinen 2009, 58). Varhaiskasvatuksen lapsilähtöisessä käsitöiden tekemisessä lapset saavat suunnitella käsitöitä itse ja kokeilla kädentaitojaan tutustuen samalla erilaisiin materiaaleihin ja tekniikoihin (Karppinen 2009, 59). Käsityökasvatuksessa voidaan harjoitella esimerkiksi erilaisia ompelutöitä, virkkausta, neulomista, kutomista, kankaanpainantaa, huovutusta ja teknisentyön erilaisia tekniikoita (Kovanen ja Valkonen 2012, 8–9).

Käsityökasvatuksessa ei tulisi kuitenkaan liikaa painottaa tekniikoita ja tuotoksia, vaan antaa tilaa myös lapsen omalle ilmaisulle (Karppinen 2005, 104). Erilaisten tekniikoiden ja taitojen oppiminen on tärkeää, ja niiden kehittyessä voidaan antaa entistä enemmän tilaa lasten omille luoville prosesseille, jotka harjaannuttavat esimerkiksi ongelmanratkaisukykyä (Suojanen 1992, 135). Usein käsillä tekemisessä tärkeintä ei ole tuotos vaan tekeminen, kokeileminen ja tutkiminen. Valmis tuotos kuitenkin herättää tekijässään usein mielihyvää ja osaamisen kokemuksia. (Karppinen 2009, 56–57.) Työskentelyn ilo kokeminen käsitöitä tehdessä voi sytyttää kiinnostuksen kädentöihin. Lapsi tarvitsee aikuiselta ohjauksen lisäksi myös kannustusta ja arvostusta käsitöiden tekemiseen. (Hautakangas 1997, 41.)

Käsillä tehdessä voi fyysisesti tuntea tekemänsä, ja aivot saavat tarpeellisia ärsykeitä (Karppinen ja Saloalta 2000, 60). Käsitöiden tekemisellä nähdään olevan mielenterveyttä tukevia vaikutuksia (Pihkala ja Vuorio 1987, 12). Koska käsitöitä on tehty aina, voi tekijä jopa oppia tuntemaan oman historiansa ja juurensa lähemmin tehdessään käsitöitä (Clason 1991, 26). Käsityötaitojen opettaminen ja niiden tekeminen siirtävät käsityön kulttuuriperinnettä eteenpäin (Pihkala ja Vuorio 1987, 12).

Käsityöllinen toiminta tuottaa usein tekijälle oivaltamisen iloa (Opetushallitus 2016, 43). Käsityökasvatukseen kuuluu myös lasten vapaa ja omatoiminen askartelu ja käsitöiden tekeminen, jonka mahdollistaa siihen luotu innostava ympäristö (Karppinen 2009, 65). Käsityökasvatuksen tavoitteena voidaan pitää yleisen kätevyyden kehittymistä, tunnollista tekemistä sekä keskittymiskyvyn kasvamista

pidempikestoisessa työskentelyssä (Pihkala ja Vuorio 1987, 11). Myöhemmässä elämässä pienenä opitut taidot ja varhainen luovuuden harjoittaminen voivat helpottaa arjen erilaisissa tilanteissa tarttumaan toimeen ja kokeilemaan asioiden tekemistä itse. Kädentaitojen harjoittelu tukee arkipäivän taitojen, kuten kengännauhojen solmimisen, kehittymistä (Karppinen 2009, 57–58.)

Lasten käsityökasvatuksessa voidaan hyödyntää paikallisia käsityöperinteitä ja tutustua eri kulttuurien käsitöihin (Opetushallitus 2016, 43). Käsityökasvatusta voidaan toteuttaa tekemällä käyttöesineitä arkeen, tai esimerkiksi uudistamalla ja muokkaamalla vanhoja tavaroita. (Karppinen 2009, 65). Käsitöiden tekemisessä onkin tärkeää mahdollisuudet ilmaista itseään erilaisin tavoin, perinteiden säilyminen sekä luonnonvarojen säästäväinen käyttö. Käsitöissä voidaan myös yhdistää perinne ja uudet innovaatiot. (Clason 1991, 20 ja 26; Anttila 1996, 10.)

Lasten kanssa työskennellessä voidaan käyttää välineinä, materiaaleina ja tekniikoina kaikkea mikä ei ole vaarallista ja liian monimutkaista. Erilaiset käsityöt eivät vaadi välttämättä hienoimpia välineitä, vaan niitä voidaan tehdä myös itse. Materiaaleiksi soveltuvat myös kierrätysmateriaalit, ja usein ne sopivat hyvin myös esimerkiksi päiväkodin budjettiin. Usein kierrätysmateriaalien käyttö myös kannustaa vahvemmin mielikuvituksellisuuteen ja luovuuteen kuin pelkkä kaupasta ostettujen käsityö- ja askartelutarvikkeiden käyttö. (Karppinen 2009, 59–60.) Myös luonnonmateriaaleja voidaan hyödyntää käsitöissä (Karppinen 2009, 62). Laadukkaat ja monipuoliset materiaalit ja välineet antavat lapsille laajat mahdollisuudet itsensä ilmaisuun (Pääjoki 2017, 114).

2.2.2 Lasten kehitystasojen huomioiminen

Taiteellista toimintaa suunnitellessa tulee huomioida lasten kehitysvaiheet ja asettaa toiminnalle tavoitteet (Hakkola, Laitinen, Ovaska-Airasmaa 1991, 67). Taiteellisella toiminnalla voidaan myös taroituksenmukaisesti harjoitella tietynlaista motoriikkaa sekä antaa eri aisteille tutkittavaa. Esimerkiksi kädentaitoja harjoitellessa ei tarvitse aina istua pöydän ääressä, vaan työskennellä voi seisaaltaan, lattialla istuen, tai siirtää työskentely ulos ja käyttää ainoastaan luonnonmateriaaleja. (Rusanen ym. 2014, 40.)

Käsitöitä tehdessä lapsen motoriikka saa harjoitusta, ja lapsi saa kokeilla mitä kaikkea hän osaa. Lapsen käsitöitä dokumentoimalla voidaan helposti seurata lapsen oppimista ja kehittymistä (Karppinen 2009, 56–57.) Erilaisia käsityötekniikoita voidaan soveltaa eri ikäisille lapsille heidän kehitystasonsa mukaisesti (Karppinen 2009, 59). Välineet ja materiaalit kannattaa valita niin, että lapsen on helppoa ja turvallista työskennellä niillä. Erityisesti pieniä lapsia varten on olemassa esimerkiksi myrkyttömiä liimoja. (Karppinen 2009, 63.) Työturvallisuuden takaamiseksi tiettyjä välineitä voi säilyttää lukollisissa kaapeissa sekä pitää työskentely rauhallisena. Tekeminen huomioon ottaen kannattaa miettiä, kuinka monta lasta työskentelee kerrallaan ja montako aikuista tarvitaan ryhmää ohjaamaan. (Hautakangas 1997, 35.) Lasten kanssa käsitöitä tehdessä on hyvä sopia yhteisistä säännöistä erityisesti turvallisuuden kannalta (Karppinen 2009, 59). Puutöitä tehdessä lapsille kannattaa valita pehmeitä puulajeja työstettäväksi. Usein lapset ovat myös kiinnostuneita kokeilemaan uusia käsi-

työtekniikoita. Suunnitteluvaiheessa kasvattajan on hyvä huomioida, että työn tekemiseen ei ehdi kyllästyä, vaan sen tulisi valmistua 1-3 työskentelykerran aikana. (Hautakangas 1997, 7.)

Käsityökasvatuksessa voidaan harjoitella käsityöprosessin erilaisia vaiheita ja tapoja tehdä käsitöitä. Kokonainen käsityöprosessi tarkoittaa käsityön tekemistä ideoinnista arvioimiseen. Erityisesti käsityötaitoja harjoitellessa käsityöt ovat usein jäljentämispainotteisia. Tekijän taitojen kehittyessä, käsityökasvatuksessa voidaan painottaa enemmän työn suunnittelua ja vapaata ilmaisua. (Kovanen ja Valkonen 2012, 11–12.) Lapset voivat yllättää aikuisen taidoillaan, ja usein lapset ovat nopeita oppimaan (Karppinen 2009, 59). Lasten kanssa työskennellessä kannattaa olla ennakkoluuloton, sillä pienetkin lapset pystyvät moneen, kun välineet ja materiaalit ovat sopivia (Karppinen ja Saloalta 2000, 56). Käsityöhetkiä suunnitellessa voi hyödyntää myös käsitettä lähikehityksen vyöhyke. Se voi tarkoittaa esimerkiksi sitä, että lapsille suunnitellaan käsityöllistä toimintaa, jota he eivät vielä osaa tehdä yksin, mutta onnistuvat siinä aikuisen avulla. Silloin kehittymässä oleva osaaminen saa vahvistusta. (Hakkarainen 2008, 45.)

Monet 5–6 -vuotiaat ovat jo kiinnostuneita monivaiheisimmista käsitöistä ja haluavat myös itse suunnitella käsitöitään. Kohta kouluun lähtevät saattavat suhtautua kriittisesti omiin teoksiinsa, joten aikuisen kannustus on tärkeää. (Karppinen 2009, 60.) Aikuiselta lasten käsitöiden ohjaaminen vaatii kärsivällisyyttä, sillä lasten tulee antaa toteuttaa teoksiaan omaan tahtiin ja ratkaista eteen tulevia ongelmia itse. Käsitöiden tekeminen kehittää lapsen keskittymiskykyä. (Karppinen 2009, 62.)

Taiteellisen toiminnan merkitys ei kuitenkaan aina näy lopputuloksissa, jolloin esimerkiksi lapsen oppiminen voi jäädä huoltajalta näkymättömiin. Taiteellisesta toiminnasta ei myöskään synny aina tuotoksia. Lasten taiteellisia toimintoja olisi siis tärkeä dokumentoida, jotta koko taiteellisen prosessin olisi mahdollista tulla näkyväksi. Huoltajat ja hoitajat voivat saada dokumentoinnin kautta tietoa esimerkiksi lapsen keskittymisestä toimintaan sekä toiminnan aikana syntyneistä keskusteluista ja oppimisen kokemuksista. Dokumentointia voidaan tehdä esimerkiksi kirjaamalla sekä valo- ja video-kuvaamalla. (Rintakorpi 2009, 84.)

2.3 Luovuus ja itsensä ilmaisu

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa pedagoginen toiminta jaetaan viiteen oppimisen alueeseen, joista yksi on ilmaisun monet muodot. Se tarkoittaa sitä, että varhaiskasvatuksen tulisi tukea lasta kehittymään musiikillisesti, kuvallisesti, sanallisesti ja kehollisesti. Pedagogisen toiminnan aiheet nousevat lähtökohtaisesti lasten mielenkiinnon kohteista. (Opetushallitus 2016, 39–40.) Taiteellinen ilmaisu harjoittaa kädentaitojen kehittymistä, sillä sen kautta lapsi voi harjoitella tekemisen erilaisia vaiheita ja työtapoja. On myös tärkeää antaa lapsen tutkia ja kokeilla vapaasti erilaisia tekniikoita. (Opetushallitus 2016, 42.)

Luovuus liitetään usein taiteellisuuteen, mutta se on myös paljon muuta (Solatie 2009, 43). Luovuus on tapa tehdä asioita monin eri tavoin ja luoda uutta. Se on kokeilemista, oivaltamista ja etsimistä. (Solatie 2009, 18–20.) Lasta voi rohkaista luovuuteen kehumalla tämän ajatuksia ja ideoita. Kasvat-

tajien esimerkin avulla ja heidän tuellaan lapsi saa toteuttaa ja kehittää luovuuttaan. Kasvattajien tulee luovuuden edistämiseksi mahdollistaa lapsille vapauksia kokeilla ja tutkia sekä ratkaista ongelmia itse. (Solatie 2009, 45–48.) Käsillä tekeminen on yksi tapa kehittää luovaa ongelmanratkaisukykyä (Opetushallitus 2016, 43).

Lapsia on tärkeä tutustuttaa erilaisiin taiteenaloihin ja kulttuuriperintöön. Taiteellinen ilmaiseminen edistää esimerkiksi lapsen myönteistä minäkuva, sekä valmiuksia ymmärtää ympäröivää maailmaa. Taiteen avulla voidaan tuoda tunteita helpommin näkyviksi. Kuvallisen ilmaisun kautta lapsi harjoittelee myös havainnoimaan omia sekä muiden tekemiä teoksia. (Opetushallitus 2016, 41–42.) Lapsilla luova toiminta lähtee usein heistä itsestään, kun heille tarjotaan siihen mahdollinen ympäristö. Luovuus on osana leikkejä, ja taiteellinen toiminta voi olla myös leikkiä. Taiteellinen toiminta on lapselle väylä itsensä ja ympäristönsä tutkimiseen sekä keino itsensä ilmaisemiseen sanallisesti ja sanattomasti. Itsensä ilmaiseminen vahvistaa luovaa ajattelua ja mielikuvituksellisuutta. (Pentikäinen 2006, 28 ja 32.) Taiteellisen toiminnan kautta lapsi voi kertoa hänelle tärkeistä asioista sekä ilmaista tunteitaan, joihin kasvattajan tulee osata myös vastata asian vaatimalla tavalla. (Rusanen ym. 2014, 42).

Lapsia voidaan kannustaa luovaan toimintaan antamalla mahdollisuudet vapaaseen työskentelyyn ja itsensä toteuttamiseen. Ohjattuunkin taiteellisen toimintaan on hyvä varata riittävästi aikaa, ja antaa lasten käyttää myös luovuuttaan työn tekemisessä. (Uusikylä 2005, 23.) Luovan ajattelun voi rikkoa arvosteleminen ja vertaileminen, joten aikuisen on tärkeä osata luoda taiteen tekemiselle mukava ja kannustava ilmapiiri ja arvioida lasten töitä harkituin sanoin (Uusikylä 2005, 29). Lapsi tarvitsee kannustusta myös toisilta lapsilta sekä palautetta missä voisi vielä kehittyä (Karppinen 2005, 107). Kasvattaja voi kannustaa lasta luovaan työskentelyyn myös omalla esimerkillään (Uusikylä 2001, 21).

2.4 Lapsen kuuleminen, osallisuus ja osallistaminen

Lasten kuuleminen ja osallisuus ovat asioita, joihin on alettu kiinnittämään huomiota entistä enemmän viime vuosikymmenien aikana. Ajatuksena on korostaa myös lapsen yksilöllisyyttä ja toimijuutta. Toimijuus tarkoittaa seurauksia tuottavaa sosiaalista toimintaa. Myös osallisuus nähdään sosiaalisena toimintana, mutta siinä lapsella on mahdollista olla aktiivisena toimijana. Lapsen kuuleminen on lapsen huomioonottamista ja toimimisen mahdollistamista. (Turja ja Vuorisalo 2017, 36.) Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden mukaan lapsille tulee mahdollistaa osallistuminen ja vaikuttaminen varhaiskasvatuksen toimintaan. Pääsemällä vaikuttamaan yhteisönsä asioihin, lapsen itseluottamus ja käsitys itsestä kehittyvät. Aikuisilta näiden toteutuminen vaatii kuuntelemisen taitoa ja lasten antamiin ajatuksiin tarttumista. (Opetushallitus 2016, 24.)

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden laatimisessa on käytetty monilta osin pohjana Yhdistyneiden kansakuntien Lasten oikeuksien sopimusta. Esimerkiksi sen artiklassa 12 määritellään, että lapsen tulee saada ilmaista näkemyksensä ja tulla kuulluksi ja artiklassa 13 määritellään lapsen oikeuksista ilmaista mielipiteensä. Mielipiteensä lapsi voi ilmaista hyvin monissa muodoissa, kuten esimer-

kiksi puhumalla, kirjoittamalla tai taiteen kautta. Artiklalla 31 halutaan taata myös lasten oikeudet ja mahdollisuudet osallistua kulttuuri- ja taide-elämään. (Yleissopimus lapsen oikeuksista 60/1991.) Taiteellisen toiminnan mahdollistamisessa, osallisuutta voidaan edesauttaa asettamalla erilaiset materiaalit ja tarvikkeet lasten näkyville ja saataville (Turja ja Vuorisalo 2017, 49). Lasten oikeuksien sopimus on edesauttanut lasten osallisuuden huomioimista varhaiskasvatuksessa (Turja ja Vuorisalo 2017, 39).

Osallisuuden toteutuminen voi vaatia toimintatapojen muokkaamista ja asiasta on tärkeä keskustella työyhteisössä. Käsitykset osallisuuden merkityksistä ja käytännön toteutumisesta voivat myös olla hyvin erilaisia eri kasvattajilla. (Turja ja Vuorisalo 2017, 45.) Lapsia voidaan osallistaa eri tavoin erilaisissa toiminnoissa. Lapset voivat olla mukana monin tavoin jo tekemisen suunnittelussa ja toteutamisessa. Eri tavoin lapsia osallistamalla, he saavat kokea osaavansa ja olevansa taitavia. (Turja ja Vuorisalo 2017, 47.)

Lasten on tärkeä saada osallistua käsitöitä tehdessä myös työnsä suunnitteluun. Vaikka työn tekniikka ja aihe olisikin rajattu, voivat jo pienet lapset suunnitella työn ulkonäköä valitsemalla mieluisia materiaaleja ja värejä. Valmiit mallit sopivat parhaiten perustekniikoiden harjoitteluun. (Suojanen 1993, 135.) Usein lasten tekemät askartelut ja käsityöt ovat keskenään lähes identtisiä, koska ne on ohjeistettu tehtäväksi valmiin mallin pohjalta (Cole 2012, 74). Lapsen taideteoksia tarkastellessa, tulisi aikuisen huomioida lapsen kehitys ja osata huomata ja kysyä, mitä lapsi haluaa teoksellaan kertoa (Pääjoki 2017, 120). Lasten leikeissä ja piirustuksissa voi nähdä vaikutteita leluista, peleistä, tv-ohjelmista ja muusta lastenkulttuuriin kuuluvasta (Pääjoki 2017, 116).

Varhaiskasvatussuunnitelmassa nostetaan esiin myös kasvatuksen sukupuolisensitiivisyys. (Opetushallitus 2016, 30.) Käsityöt jaetaan perinteisesti tekstiilitöihin ja puukäsitöihin. Käsitöitä tehdessä lasten tulee antaa tehdä heille mieluisia asioita, eikä sukupuolirooleja tarvitse korostaa (Uusikylä 2001, 21).

2.5 Digitalisaatio ja oppiminen

Digitaalisuus lisääntyy maailmassa jatkuvasti. Erityisesti erilaiset älylaitteet ovat myös entistä pienempien lasten päivittäisessä käytössä. Lasten digilaitteiden käytön voidaan ajatella olevan turhaa ja aiheuttavan haittoja lapselle. Digitaaliset lelut ovat kuitenkin tätä päivää ja osa lasten maailmaa. (Irisvik ja Utriainen 2017, 9–10.) Myös lapsuus on muuttunut digitalisaation myötä, ja erityisesti lasten internetin käyttö aiheuttaa huolta ja sen ajatellaan usein olevan syynä lasten sosiaalisille ongelmille. Digilaitteiden käytön ajatellaan passivoivan lapsia, mutta esimerkiksi pelaaminen voi olla myös sosiaalista toimintaa. Lasten tietotekniikan käytöllä nähdään olevan myös hyötyjä esimerkiksi oppimisen vahvistumiselle käytettäessä erilaisia tietolähteitä. (Inkinen 2005, 9–10.)

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa digitaalisuus näkyy esimerkiksi tutustumisella erilaisiin oppimispeleihin ja muihin sovelluksiin sekä opettelemalla tieto- ja viestintäteknologian turvallista käyttöä (Opetushallitus 2016, 24). Opetuksessa on mahdollista käyttää erilaisia digitaalisia oppimateriaa-

leja, kuten sähköisiä kirjoja ja tehtäviä (Mikkilä-Erdmann 2017, 17). Digitaalisella materiaalilla voidaan myös havainnollistaa monia asioita paremmin kuin perinteisillä oppimateriaaleilla (Mikkilä-Erdmann 2017, 23). Digilaitteita voidaan hyödyntää esimerkiksi tieteen ja taiteen tekemiseen. Suosikkipeleistä tai muuten netistä etsimällä voi myös löytää ideoita omiin askarteluihin. (Irisvik ja Utriainen 2017, 48–49.)

Yhteiskunnallisissa keskusteluissa kysymykseksi nousee usein, kuinka lasten digilaitteiden käyttöä tulisi valvoa, sillä ne tarjoavat paljon myös lapsille haitallista materiaalia (Inkinen 2005, 11 ja 13). Vanhempien tulee huolehtia millaiseen sisältöön erityisesti pienet lapset pääsevät digilaitteilla käsiksi, ja testata ladatut sovellukset ja pelit itse (Irisvik ja Utriainen 2017, 42). Digitaaliset laitteet ovat osana lasten vapaa-ajan viettoa. Digitaaliset lelut ja medialaitteet ovat lapsia yhdistäviä. Ne aiheuttavat aikuisissa huolta, jos lapsella ei ole ystäviä tai muita harrastuksia. (Matikkala ja Lahikainen 2005, 92.) Digitaaliset pelit ovat usein muunnoksia perinteisistä lasten peleistä ja leikeistä, sillä digilaitteilla voi pelata ja leikkiä esimerkiksi nukkeleikkejä, urheilulajeja ja sotaa (Ermi, Mäyrä ja Heliö 2005, 111). Digilaitteita voi hyödyntää lasten kanssa monin eri tavoin. Lapsen voi antaa käyttää esimerkiksi kameraa, jolloin muistoiksi tallentuvat lapsen omat otokset tai esimerkiksi näytelmät. (Irisvik ja Utriainen 2017, 47.)

Myös tiedonhankinta ja oppimisympäristöt kehittyvät ja digitalisoituvat koko ajan. Muutoksilla on eniten vaikutusta lapsiin ja nuoriin, jotka oppivat monia tietoja ja taitoja sosiaalisesta mediasta ja internetistä. Koska tutkimustietoa aiheesta ei ole vielä kertynyt paljoa, voidaan vain arvella esimerkiksi digitaalisen median vaikutusta aivojen kehitykseen ja lasten hyvinvointiin. Pohdintaa herättää se, kuinka digitaalisessa ja kulutuskeskeisessä maailmassa lapsia tulisi opettaa myös tuottamaan ja toimimaan. (Savolainen ym. 2017, 7–8.) Koska digitaaliset laitteet ja mediakulttuuri vievät ison osan ihmisten elämästä, tarvitaan vastapainoksi myös tekemistä jossa ajatus saa lentää vapaasti ja iloa tuo oman käden jäljen näkeminen (Rusanen ym. 2014, 11). Käsitöiden tekemisen ajatellaan tekevän hyvää ihmisen mielelle, keholle ja itsetuntemukselle. Käsityöllä tai taiteella ei myöskään ole pelkästään negatiivinen suhde teknologian kehittymiseen, sillä erilaisia laitteita ja digitaalisia välineitä voidaan hyödyntää taiteellisessa toiminnassa. (Ihatsu 2004, 47–48.)

Digitaalisuus on osa tätä päivää ja tulevaisuutta. Siihen liittyvien erilaisten taitojen hallitseminen alkaa olla välttämättömyys opiskelussa ja työelämässä. Digitaalisuuden lisääntyminen näkyy myös perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa, jossa esimerkiksi ohjelmointi on osa tieto- ja viestintäteknologista osaamista jo ensimmäisillä luokilla (Opetushallitus 2014, 101).

3 TYÖN TARKOITUS JA TAVOITE

Työn tarkoitus on tuoda esille käsillä tekemisen merkityksiä varhaiskasvatuksessa lapsen kasvun ja kehityksen kannalta. Tämä opinnäytetyö on tutkimuksellinen kehittämistyö, jossa halutaan selvittää, miten päiväkotikäiset lapset suhtautuvat käsitöihin digitalisoituvassa maailmassa, ja miksi ja miten niitä tulisi yhä opettaa. Kehittämistehtävänäni on selvittää, miten lapset kokevat käsitöiden tekemisen ja miten heitä voisi siihen innostaa.

Moni lasten kanssa aikaa viettänyt on varmasti huomannut, kuinka kiinnostuneita he ovat kotoa löytyvistä digilaitteista. Uskon, että jokaisessa perheessä voidaan löytää sopiva aika laitteiden käytölle, ja ettei päiväkodeissa voida viedä kaikkea oppimista digimaailmaan. Toivon myös, että perheissä ja varhaiskasvatuksen toimintaympäristöissä ymmärrettäisiin jatkossakin, mitä monia hyötyjä käsillä tekemisestä on, ja miten eri tavoin käsillä tekemistä voidaan toteuttaa. Tärkeää olisi myös säilyttää taito perinteisiin käsityötekniikoihin.

Opinnäytetyön aiheen taustalla onkin osittain huoli käsityötaitojen säilymisestä sekä lasten kädentaitojen kehittymisestä. Olen nähnyt, että kengännauhojen solmiminen tai jopa umpisolmun tekeminen ei onnistu kaikilta kouluikäisiltä lapsilta. Haluaisin, että lapsia kiinnostaisi vapaa-ajalla muukin kuin digitaaliset laitteet. Käsitöiden tekeminen on yksi vaihtoehto kiinnostuksen kohteeksi. Käsityöt ovat myös edullinen kotona tai käsityökerhoissa tehtävä harrastus.

Tässä opinnäytetyössä tavoitteet on määritellyt opinnäytetyöntekijä. Tavoitteena on ennen kaikkea kehittää omaa ammatillisuutta, saada uusia kokemuksia ja lisätä tietämystä varhaiskasvatuksen käsityökasvatuksesta. Työstä toivotaan olevan hyötyä toimeksiantajalle, antamalla esimerkiksi inspiraatiota ja innostusta uusien ja monipuolisten tapojen kehittelyyn toteuttaa käsityökasvatusta. Tavoitteena opinnäytetyössäni on suunnitella lapsia innostava käsityöohjaus, joka tukee lasten osallisuutta. Työhön sisältyvän käsityökasvatuksen ideavihkon pyrin kokoamaan sellaiseksi, että se antaa mahdollisuuksia käsityöideoiden työstämiseen, suunnitteluun ja toteutukseen niin kasvattajille kuin lapsille.

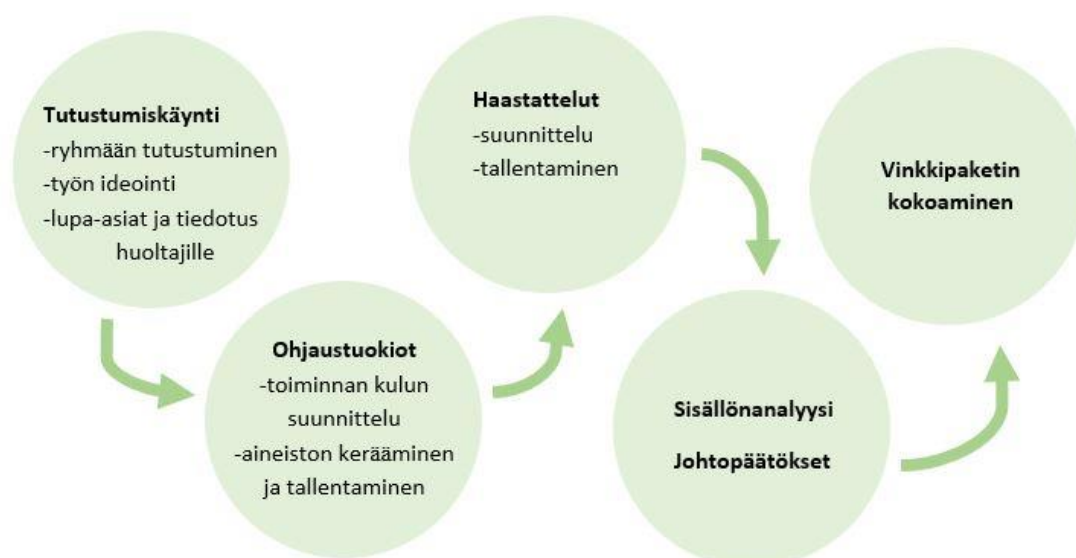
Työn aihe kiinnostaa minua, sillä olen ollut aina innokas käsillä tekijä. Erityisesti tekstiilityöt ovat lähellä sydäntäni, ja siksi olen opiskellut aikaisemmin tekstiilimuotoilijaksi. Sosionomina toivoisin voivani hyödyntää osaamistani kädentaidoissa ja niiden ohjaamisessa. Opinnäytetyön kautta saan myös lisää ohjauskokemusta varhaiskasvatusikäisistä lapsista. Mielestäni kaikenikäiset ihmiset voivat löytää käsillä tekemisen kautta innostavaa tekemistä. Erityisesti lapset voivat harjoitella kädentaitojen avulla monenlaisia asioita. Seuraavassa kappaleessa kuvaan ohjaustuokioiden toteuttamista sekä aineiston keräämistä päiväkotinäyttelyssä.

4 OHJAUSTUOKIOIDEN TOTEUTTAMINEN JA AINEISTON KERÄÄMINEN PÄIVÄKODILLA

Toteutin opinnäytetyössäni käsityöohjauksen päiväkotiki Nuppulassa Vieremällä. Otin ensimmäiseksi yhteyttä suoraan päiväkotiin, jonka jälkeen kävin esittelemässä alustavat ideani päiväkodin johtajalle. Opinnäytetyön aloittamista varten allekirjoitin vaitiolovakuutuksen sekä hankin luvan työn tekemiseen Vieremän kunnan sivistystoimen johtajalta. Käydessäni tutustumassa Nuppulan tiloihin ja työntekijöihin marraskuussa 2017 sain tietoa millaisia välineitä ja materiaaleja heillä on käytettävissä. Seuraavalla käynnilläni tammikuussa 2018 sain tutustua ohjattavaan viisivuotiaiden lasten ryhmään ja seurata ryhmän toimintaa päiväkodissa. Täytimme toimeksiantajan kanssa myös Savonian laatiman Ohjaus- ja hankkeistamissopimuksen.

Ennen ohjaustuokioiden aloittamista laadin lasten huoltajille kirjeen (liite 2) opinnäytetyöni tekemisestä. Kirjeessä pyysin lupaa lapsen osallistumiseen käsityötuokioihin ja lapsen piirustuksista ja käsitöistä otettujen kuvien käyttöön. Lisäksi pyysin lupaa lapsen videoimiseen, sekä haastattelemiseen ja lapsen kommenttien käyttöön opinnäytetyössä. Päiväkodin henkilökunta jakoi kirjeeni lasten huoltajille. Jätin myös päiväkodille eteiseen näkyville esittelylapun itsestäni ja opinnäytetyöstäni (liite 3). Ryhmässä oli 16 lasta. Kaikkien huoltajat antoivat luvan lapsensa osallistumiseen opinnäytetyöhöni. Yksi huoltajista oli haastattelun suostumuskohtaan lisännyt tekstin ”jos lapsi itse haluaa”, joka oli mielestäni hieno ja tärkeä ajatus lapsen huoltajalta. Huomioin saman asian tietysti jokaisen lapsen kohdalla, sillä haastatteluun ei missään nimessä ollut pakollista osallistua.

Kevään 2018 käsityöohjaus jakaantui kolmeen käyntiin päiväkotiki Nuppulassa. Ensimmäisellä kerralla jokainen lapsi suunnitteli oman työnsä antamieni ohjeiden pohjalta. Töiden tekeminen aloitettiin seuraavalla kerralla. Töiden tekemiseen ja haastatteluihin oli varattu yhteensä kaksi päivää päiväkodilla. Käsityöohjauksen suunnittelu- ja toteutuskerrat videoitiin, jotta tilanteita voitiin tarkastella jälkikäteen. Työt viimeisteltiin ompelukoneella ompelemalla, johon myös lapset saivat osallistua. Töiden ollessa valmiita, halukkaat lapset haastateltiin. Kuviossa 1 kuvaan opinnäytetyöni erilaisia vaiheita.

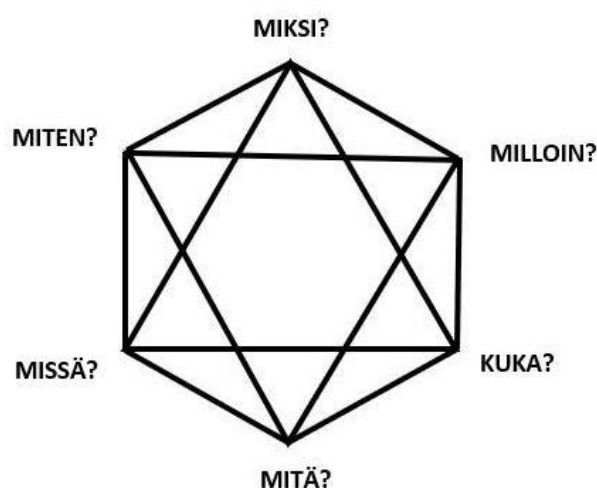
KUVIO 1. Opinnäytetyöni kulku (Väisänen 2019.)

4.1 Ohjaustuokioiden suunnittelu

Lasten taidot täytyy huomioida suunnitellessa toimintaa lapsille. Aikaisempien työskentelyjen havain-
toja ja arviointoja on hyvä hyödyntää uuden työskentelyn suunnittelussa. Omat kokemukset ja kiin-
nostus kädentaitoja kohtaan auttavat lasten kädentaitojen suunnittelussa ja ohjaamisessa. (Pihkala
ja Vuorio 1987, 26.) Suunnittelulle toiminnalle tulee asettaa tavoitteet. Käsityöhetkeä suunnitellessa
kannattaa myös esimerkiksi miettiä, jaetaanko työskentelyä pienryhmiin, virittäydytäänkö tekemi-
seen jollain tavalla, minkä verran työskentelylle varataan aikaa ja miten työhön ohjeistetaan. Jos
työskentelyllä halutaan antaa tilaa lapsen omalle ilmaisulle, aikuisen ei kannata näyttää työskentelyl-
le liian valmiita malleja. (Hakkola ym. 1991, 67–69.) Aikuisen haasteena taidekasvatuksessa voikin
olla tilan antaminen lasten omille kokeiluille, mielikuvitukselle ja luovuudelle (Pentikäinen 2006, 35).
Erilaisten kädentaitojen ohjaamisessa aikuinen tarvitsee myös joustavuutta ja heittäytymistä. Lapsil-
ta voi tulla hienoja ideoita työskentelyyn, joihin on mahdollisuuksien mukaan tärkeä tarttua. Työs-
kentely ei myöskään aina suju niin kuin aikuinen on suunnitellut, ja erilaisiin muutoksiin täytyy osata
muokkautua. (Hakkola ym. 1991, 69.)

Käsityötuokioiden suunniteluissa voidaan myös hyödyntää kuvataiteellisen toiminnan suunnitteluti-
manttia (kuvi 2). Timantin kysymykset auttavat kasvattajaa valmistelemaan toiminnasta monipuol-
lista. Mitä-kysymykseen vastaamalla selviää tuokion sisältö ja miten-kysymykseen vastaamalla käy-
tettävät menetelmät. Miksi-kysymys asettelee toiminnalle tavoitteet. Suunnittelu voi alkaa mistä ta-
hansa kysymyksestä, ja niitä voidaan tarkastella vapaassa järjestyksessä. Timantin kysymyksiä voi-
daan yhdistää suunnitteluvaiheessa toisiinsa timantin muodostamien linjojen myötä. (Rusanen ym.
2014, 58–59.)

KUVIO 2. Kuvataiteellisen toiminnan suunnittelutimantti (Rusanen ym. 2014, 58.)

Opinnäytetyön lähtökohtana oli oma kiinnostukseni käsitöitä kohtaan. Alustavat ajatukseni tulevasta
työstä otettiin päiväkotia Nuppulassa hyvin vastaan, ja keskustelimme ideoista yhdessä. Päälinjaksi
ajatuksina Vieremällä käydyissä keskusteluissa nousivat yhteisen käsityöprojektin toteuttaminen,
sekä käsityöideoista koostuva materiaalipankki. Nuppulan henkilökunta ehdotti, että materiaalipankki
voisi korostaa lasten osallisuutta, jolloin se ei esimerkiksi sisältäisi liian valmiita ohjeita. Käsityöpro-

jekti-idea herätti ajatuksia, tekisikö ryhmä yhteisen vai jokainen oman työn. Lisäksi mietin, pitäisimkö lasten kanssa ideariihen, jolloin lapset osallistuivat suunnittelussa siihen mitä tekisimme.

Tutustuminen ryhmään ja sen toimintaan kokonaisen aamupäivän ajan sekä päiväkodin materiaalien ja välineistön tietäminen auttoivat ohjaustuokion suunnittelussa paljon. Tiesin että lasten ikä, viisi vuotta, tulee huomioida, ja lisäksi näin ja kuulin millaisia askarteluja ja käsitöitä lapset olivat tehneet aiemmin. Minulle myös kerrottiin, että ryhmässä on paljon kiinnostusta käsillä tekemiseen. Kaikki lapset osasivat leikata saksilla, mutta jotkut tarvitsivat siinä välillä kuitenkin apua. Tutustumiskerralla tarkkailin ryhmän toimintaa olemalla mukana heidän toiminnoissaan päiväkodin sisä- ja ulkotiloissa. Kerroin lapsille kuka olen, ja että tulen käymään päiväkodilla myöhemmin, jolloin teemme yhdessä käsitöitä. Uskon, että tutustuminen lasten kanssa vähensi jännitystä ennen varsinaisia käsityöohjauskertoja ja haastattelutilanteita sekä omalla että lasten kohdalla.

Päiväkodin ryhmästä enemmistö oli tyttöjä. Tuokioita suunnitellessa mietin, minkälainen työskentely kiinnostaisi sekä tyttöjä että poikia. Viime aikoina on puhuttu paljon sukupuolista ja sukupuolisensitiivisyydestä. Halusin, että työskentely ei ole liiaksi suunnattua tietylle sukupuolelle. Mielestäni on hyvä, jos kaikille lapsille mahdollistetaan perinteisen käsityöjaon mukaan sekä tekstiili- että tekniset työt. Valitsin töiden materiaaleiksi tekstiilit, sillä ne ovat itselleni hyvin tuttuja. Halusin, että töissä hyödynnettäisiin päiväkodista jo löytyviä materiaaleja ja tarvikkeita, mahdollisesti kierrätysmateriaaleja, tai uutta ostettaessa, edullisia tarvikkeita. Päätin, että jokainen saa tehdä oman tekstiilityönsä, ja lapset saavat tehdä niistä sen näköisiä kuin haluavat.

Päätin valita töille valmiiksi aiheen, koska ajattelin sen jouduttavan suunnitteluun tarttumista. Suomen luonto valikoitui aiheeksi sen takia, koska kokemusteni mukaan lapset pitävät eläimistä ja se on aiheena riittävän laaja. Käsityötekniikaksi valitsin tilkkumaalauksen, sillä siihen voi halutessaan käyttää vähemmän tai enemmän aikaa, riippuen kuinka paljon eri värejä ja yksityiskohtia tahtoo käyttää. Tilkkumaalauksen tekemisessä lapsi saa harjoitella leikkaamista, värien käyttöä ja sommittelua sekä tietysti oman työnsä ideointia. Tilkkumaalaustyö viimeistellään ja ommellaan kasaan usein ompelukoneella, jonka ajattelin myös kiinnostavan lapsia.

4.2 Ohjaustuokioiden havainnointi ja videointi

Havainnoimalla lasta tai lapsiryhmää voi saada uutta tietoa esimerkiksi lapsen käytöksestä, kiinnostuksen kohteista sekä kasvusta ja kehityksestä. Lasten havainnoinnista on hyötyä toiminnan suunnittelussa. (Koivunen ja Lehtinen 2015, 16.) Havainnointia hyödynnetään myös toiminnan arvioinnissa, jolloin kasvattaja voi huomata esimerkiksi lapsen kehitykselliset haasteet sekä kehittää omaa toimintaansa (Koivunen ja Lehtinen 2015, 33). Havainnoinnissa voidaan keskittyä joko kokonaistilanteeseen tai valita kohteeksi joku yksittäisempi asia (Koivunen ja Lehtinen 2015, 19). Ennen havainnointia on hyvä miettiä mihin havainnoitua tietoa tarvitaan ja miten havainnointi toteutetaan. Apuna voidaan käyttää esimerkiksi lomakkeita. (Koivunen ja Lehtinen 2015, 33.) Havainnoidut asiat voidaan kirjata myös päiväkirjaan havainnointitilanteiden aikana tai jälkeen. Havainnointipäiväkirjasta saa suurimman hyödyn miettimällä etukäteen mihin asioihin havainnoinnissa kiinnitetään huomiota. On

tärkeää kirjoittaa muistiin myös omat ajatukset ja alustavat tulkinnot. (Toikko ja Rantanen 2009, 143–145.) Videoituja tilanteita voidaan tarkastella myöhemmin uudestaan, ja tilanteista voidaan huomata uusia asioita (Koivunen ja Lehtinen 2015, 58).

Erilaisissa toimintatuokioissa varhaiskasvattajan on helppo havainnoida asioita, joita toiminnalla tavoitellaan. Tuokioissa voidaan harjoitella esimerkiksi keskittymistä, omatoimisuutta ja motoriikkaa. (Koivunen ja Lehtinen 2015, 48–49). Lasten havainnointi voi tapahtua niin, että lapset eivät kiinnitä siihen mitään huomiota. Jos joku asia, kuten muistiinpanovälineet, mietityttävät lapsia, voi heille esimerkiksi kertoa, että kirjoittaa muistiin millaisia leikkejä tänä päivänä päiväkodissa leikitään. Havainnoija voi olla joko täysin keskittyneenä havainnointiin tai osallisena tilanteisiin eri tavoin, mikä tulee ottaa huomioon myös havainnointia arvioidessa. (Koivunen ja Lehtinen 2015, 56–58.)

Toteutuin ohjaustilanteiden videoinnin yhdellä kameralla, joka kuvasi tilanteita tason päältä. Koin, että yksi kamera riittää tallentamaan tilanteita yleisesti, eikä se myöskään häiritse kenenkään työskentelyä. Ohjaustilanteissa lapset istuivat ja työskentelivät samassa tilassa, joten kokonaistilannetta oli helppo seurata. Tilanteen havainnoinnissa auttoi myös se, että lapset työskentelivät hyvin rauhallisesti ja itsenäisesti, jolloin pystyimme muiden aikuisten kanssa auttamaan kaikkia tarvittaessa. Videoinnin tarkoitus oli toimia tukena tilanteiden havainnoinnissa tallentamalla ryhmän työskentely. Videon kautta oli hyvä palata tilanteeseen myöhemmin. Tilanteiden aikana en tehnyt muistiinpanoja, mutta ohjaustilanteiden jälkeen kirjasin muistiin tekemäni havainnot.

Videoinnilla ja havainnoinnilla halusin saada tietoa lasten välisestä ja lasten ja ohjaajan välisestä vuorovaikutuksesta, lasten työskentelystä sekä tallentaa lasten pohdintoja ja kommentteja työskentelyn lomassa. Lasten työskentelyn aikana pyrin myös kyselemään lasten ajatuksia, tarkkailemaan tarvitsiko joku apua ja ideoimaan apuna työn toteutuksessa. Apuna töiden suunnittelukerralla sekä tekemiskerralla minulla oli havainnointilomakkeet (liitteet 4 ja 5). Niihin olin miettinyt valmiiksi tärkeimpiä asioita, joihin kiinnittäisin huomiota.

4.3 Oman työn suunnittelu

Käsityötaitojen ja käsitöiden tekemisen harjoittelu alkaa yleensä tekniikoiden harjoittelusta valmiiden mallien avulla, mutta pienetkin lapset voivat osallistua töiden suunnitteluun. Suunnittelua voidaan avustaa antamalla sille teema tai muu lähtökohta. Käsityö voidaan suunnitella yksinkertaisesti piirtämällä tai maalaamalla se paperille. Apuna piirtämisessä ja värittämisessä voidaan hyödyntää myös tietokoneen piirto-ohjelmia. Suunnitelmia voidaan tehdä leikkaamalla ja repimällä erivärisiä papereita, ja kolmiulotteisen työn suunnittelussa voidaan tehdä malli esimerkiksi muoviluvahasta tai prototyyppi kierrätysmateriaaleista. (Kovanen ja Valkonen 2012, 13–14.)

Lapsille ei välttämättä ole kovin ominaista luonnostella omaa työtään, vaan he tekevät kerralla valmista. (Hakkola ym. 1991, 57). Mielestäni monissa kädentaitojen tekniikoissa suunnittelu voi kuitenkin olla tarpeellista ja mukavaa, ja lapsi voi esimerkiksi kokeilla erilaisia värivaihtoehtoja suunnitelmalleen. Käsityötuokioita voidaan suunnitella myös yhdessä lasten kanssa. Lasten taiteelliselle toi-

minnalle voi hakea ideoita ja innostusta esimerkiksi yhteisistä retkistä päiväkodin ulkopuolelle, arkielämän askareista, tarinoista, sen hetkisistä kiinnostuksen kohteista ja erilaisista taiteista. Ympäristöä tarkkailemalla saattaa keksiä sekä aiheita kädentöihin, että uusia tekniikoita kokeiltavaksi. (Hakola ym. 1991, 58–62.)

Töiden suunnittelukerran aloitimme yhdessä kokoontumalla aamulla yhteiseen aloitushetkeen tilaan, jossa ryhmässä pidetään esimerkiksi aamutuokiot. Nauhoitin tilanteen yhdellä videokameralla hyllyn päältä. Koska lapset kiinnittivät kameraan huomiota, kerroin että videoin tänä päivänä videokameralla, jotta voin myöhemmin muistaa paremmin mitä kaikkea juttelimme ja teimme tänään. Kerroin lapsille, että alamme tekemään omaa käsityötä, sinä päivänä suunnittelemme työt piirtämällä ne paperille, ja että oman piirustuksensa saa tehdä ihan rauhassa. Näytin myös kangaspalojen avulla, miten seuraavalla kerralla oma piirustus toteutetaan kankailla, ja että siitä voi tehdä sen kokoisen kuin haluaa. Kerroin, että sitten kun oma työ on valmis, se voi olla esimerkiksi taulu, ja että jokainen saa halutessaan kokeilla ompelukoneella ompelua. Lasten mielestä tekeminen kuulosti hieman haastavalta, mutta piirtämistä odotettiin jo innolla.

Töiden aiheeksi valitsin Suomen luonnon, jota lähdimme tarkastelemaan lehdistä leikattujen kuvien kautta. Levitin leikkaamani kuvat kaikkien nähtäville lattialle, ja kerroin mistä aiheesta he saisivat piirtää. Lupasin kuitenkin, että jos keksii itse vielä mieluisemman aiheen, saa piirtää myös siitä. Katsoimme hetken kuvia yhdessä, ja lapset tunnistivat kuvista eläimiä, vuodenaikoja ja muita tuttuja asioita. Jokainen lapsi sai valita kuvista yhden tai kaksi, joita haluaisi käyttää apuna oman työn suunnittelussa. Kun jokainen oli valinnut kuvansa, ne esiteltiin yksitellen toisille, ja kävimme läpi mitä kuvissa on. Aloitushetki kesti noin 10 minuuttia.

Kuvien esittelyjen jälkeen siirryimme työskentelemään pöytien ääreen, jossa lapset saivat aloittaa piirtämisen puuväreillä ja väriliiduilla. Suurin osa lapsista otti ideoita valitsemistaan kuvista omaan piirustukseensa, ja muutama keksi aiheen itse. Osan lapsista oli ehkä vielä hankala ymmärtää mitä tulisimme seuraavalla kerralla tekemään, mutta se ei kuitenkaan haitannut piirtämistä, koska luontokuvat ja omat ideat innostivat lapset nopeasti piirustusten tekoon. Piirtämiseen lapset keskittyivät noin 15–20 minuuttia. Kaikki piirsivät hyvin itsenäisesti, joten aikuisten tehtäväksi jäi olla läsnä ja antaa kannustavia sanoja piirustuksille. Lapset jaksoivat alussa kuunnella ohjeistukseni keskittyneesti ja vaikuttivat motivoituneilta oman piirustuksensa tekemiseen. Seuraavaa kertaa varten jokainen lapsista sai miettiä, minkä kokoisen työn haluaa tehdä, ja leikkasin jokaiselle tilkkumaalauksen pohjakankaan valmiiksi. Piirustusten ollessa valmiita lapset siirtyivät hiljalleen pukemaan ja ulkoilemaan.

4.4 Oman työn tekeminen

Seuraavalla kerralla lapset aloittivat käsityönsä tekemisen. Käsityötekniikaksi valitsin tilkkumaalauksen, jonka tekemisen tavan kertasin vielä lapsille. Näytin myös lapsille tekemäni mallin ennen työskentelyn aloittamista. Tilkkumaalaus on käsityötekniikka, jossa tukevan puuvillaisen kangaspalan päälle asetellaan erivärisiä kangastilkkuja ”maalaten” niillä halutunlaista kuvaa. Tilkkujen päälle laite-

taan tyllikangas nuppineuloilla kiinni, jonka jälkeen tylli ja sen alla olevat tilkut ommellaan kiinni ompelukoneompeleella.

Tilkkumaalausmallin esittelyn jälkeen ryhmässä syntyi vielä muutamalla lapselle pohdintaa, miten se pitäisi oikein tehdä. Nopeasti asia kuitenkin selvisi kaikille, ja kaikki pääsivät sujuvasti työskentelemään. Tilkkumaalausta varten olin töiden suunnittelukerralla leikannut jokaiselle heidän haluamansa kokoiset pohjakankaat, joihin lapset alkoivat tekemään maalaustaan. Kaikki ryhmän lapset aloittivat tilkkumaalauksen tekemisen yhtä aikaa, paria edelliskerralla poissaollutta lasta lukuun ottamatta, jotka aloittivat työskentelynsä luontokuvat valitsemalla ja piirtämällä.

Olin levittänyt paljon erivärisiä kangaspaloja yhdelle pöydälle, josta lapset saivat käydä hakemassa kankaita omaan työhönsä. Ryhmässä muutama lapsi tarvitsi aikuisilta apua kankaiden leikkaamisessa, jossa tietysti autoimme. Jotkut kankaanpalat leikkasivat kokonaan aikuiset, ja joitakin aikuinen piteli apuna, kun lapsi leikkasi kankaanpalaa. Ymmärrettävästi kankaan leikkaaminen on hankalampaa kuin esimerkiksi paperin leikkaaminen. Jokainen lapsi kuitenkin etsi ja valitsi työhönsä sopivat kankaat, ja niitä osattiin hakea tarvittaessa lisää kangaskasasta. Lapset osasivat myös viedä takaisin kankaita, joita he eivät enää tarvinneet.

Työskentely sujui kokonaisuudessaan hyvin rauhallisesti ja keskittyneesti. Ensimmäisillä lapsilla työ oli valmis 30 minuutin jälkeen, ja suurimmalla osalla se valmistui noin 40 minuuttia aloittamisesta. Kaksi työskentelykerran piirtämällä suunnitelmansa aloittanutta lasta, saivat myös tilkkumaalustyönsä valmiiksi 50 minuutissa. Kaikkien kangastilkkujen ollessa paikallaan, työn päälle asetellaan tyllikangas, ja se kiinnitetään ompelua varten nuppineuloilla (kuva 1). Moni lapsista halusi tylliä kiinnittäessään olla mukana ja ojentaa minulle nuppineuloja neulatyynystä. Lasten töiden ollessa valmiita, lapset siirtyivät viereiseen tilaan leikkimään. Toiset lapset jaksoivat silti keskittyä, eikä kavereiden leikki häirinnyt niitä, joilla tekeminen kesti kauemmin.

KUVA 1. Tilkkumaalauksen viimeistelyä (Väisänen 2018.)

Tilkkumaalauksen viimeistelyyn kuuluu ompelukoneella ompelua, jota halukkaat lapset saivat kokeilla kanssani. Suurin osa lapsista halusi painaa kaasupoljinta, ja ohjasimme yhdessä ompeleen kulua oikeaan suuntaan. Ompelut koneella aloitimme osan kanssa samana iltapäivänä, ja kaikki työt saimme valmiiksi seuraavana päivänä. Ompelukoneella ompelun tein lapsen kanssa kahdestaan, ja jokainen lapsi osallistui siihen joko auttaen minua ompelemisessa tai seuraamalla ompeluaani vieres-

tä. Kehittämistehtävänäni tässä opinnäytetyössä oli selvittää, miten lapset kokevat käsillä tekemisen ja miten heitä voisi siihen innostaa. Seuraavissa kappaleissa avaan tekemiäni lasten haastatteluja sekä kokoamieni aineistojen sisältöä.

4.5 Lasten haastattelut ja sisällönanalyysi

Haastattelua käytetään hyvin monenlaisissa tutkimuksissa. Haastattelun hyötyjä menetelmänä ovat esimerkiksi sen joustavuus sekä suora kielellinen vuorovaikutus, jolloin haastattelutilanteissa saadun tiedon määrään voi vaikuttaa esimerkiksi lisäkysymyksillä. (Hirsjärvi ja Hurme 2014, 34.) Haastattelulla on erilaisia lajeja, joista teemahaastattelu sijoittuu strukturoidun lomakehaastattelun ja strukturoimattoman haastattelun väliin. Teemahaastattelu on puolistrukturoitu haastattelumenetelmä. Haastattelukysymykset koskevat tiettyjä valittuja teemoja, eikä kysymyksiä tai niiden kysymysjärjestyksestä ole välttämättä suunniteltu tarkasti etukäteen. (Hirsjärvi ja Hurme 2014, 47–48.) Haastatteluaineisto puretaan usein litteroimalla, jonka tarkkuuden jokainen tutkimuksen tekijä miettii tutkimuskohtaisesti (Hirsjärvi ja Hurme 2014, 138–139).

Jokainen vapaaehtoinen lapsi haastateltiin sen jälkeen, kun oma työ oli viimeistelty ompelukoneella ompelemalla. Haastattelutilanteissa esillä olivat sekä lapsen tekemä suunnitelma, että valmis työ. Kysyin lapsilta, haluaisivatko he vastata haastattelukysymyksiini heidän piirustuksestaan ja käsityöstään. Lapsista yksitoista halusi vastata haastattelukysymyksiini. Haastattelut nauhoitettiin nauhurilla. Nauhurin tarkoituksen kerroin lapsille olevan sen, että muistaisin keskustelumme paremmin, eikä minun tarvitsisi kirjoittaa vastauksia paperille. Haastatteluja varten olin miettinyt kysymykset valmiiksi, mutta kysyin ne lapsilta omin sanoin, ja tein tarvittaessa lisäkysymyksiä. Kysyin lapsilta kysymyksiä pääsääntöisesti työn suunnittelusta ja tekemisestä. Litteroin haastattelunauhoitusten puhutun tekstin, jolloin sen läpi käyminen ja analysointi oli helpompaa. Haastattelukysymykseni työn suunnittelusta olivat:

Suunnittelu:

- Mitä piirsit suunnitelmaasi?
- Mistä pidät siinä eniten?
- Oliko helppo lähteä suunnittelemaan piirtämällä?
- Millaista oman työn suunnittelu oli?
- Oliko Suomen luonto mieluinen aihe?
- Olivatko liidut ja puuvärit sinulle mieluisia suunnitteluun?
- Mikä oli mukavinta suunnittelussa?

Lapset kertoivat omista piirustuksistaan minulle mielellään. Suurin osa lapsista oli hyödyntänyt piirustuksessaan Suomen luonto -ideakuvia, mutta myös omia ideoita oli kaikissa piirustuksissa näkyvissä. Esimerkiksi yksi lapsi oli saanut teeren kuvasta idean tehdä lintuja, ja kertoi keksineensä tehdä niistä värikkäitä (kuva 2). Osa lapsista keksi idean piirustukseensa itse (kuva 3), mutta kaikki aiheet viittasivat luontoon. Jokainen haastateltu lapsi osasi nimetä piirustuksestaan eniten pitämänsä asian. Halusin tällä kysymyksellä kertoa lapselle, että piirustus on hieno, kehumalla myös itse lapsen työtä.

KUVA 2. Linnut (Väisänen 2018.)

KUVA 3. Kultakivi ja laavaa (Väisänen 2018.)

Oman työn suunnitteleminen piirtämällä oli lapsista pääasiassa mukavaa ja helppoa. Piirtämistä aloittaessa yksi lapsista oli miettinyt, onko pakko tehdä samanlaista kuin valitsemisissaan kuvissa. Kun olin vastannut, ettei ole, hän oli tehnyt omanlaisensa kuvan, ottaen kuitenkin ideoita Suomen luonto-kuvista. Yksi haastateltu kertoi, että hankalaa oli aluksi, kun ei tiennyt mitä piirtäisi. Yksi lapsista kommentoi piirustustaan, ettei ollut osannut tehdä samanlaista kuin kuvassa. Lapsista yksi kuvasi piirtämistä vähän rankaksi, kun oli piirtänyt ja värittänyt niin paljon.

Aiheena Suomen luonto oli kaikille mieluinen, ja välineinä liidut ja puuvärit hyviä. Osa lapsista halusi kertoa kummankolaisilla kynillä oli halunnut piirtää ja miksi. Lapset tiedostivat, että kynillä saa aikaan erilaista jälkeä, ja muutaman mielestä liiduilla on mukavampi piirtää. Suunnittelemisessa useasta lapsesta mukavinta oli piirtäminen, ja muutama nimesi yksityiskohdan, jonka piirtäminen oli suunnittelemisessa mukavinta. Kysyin lapsilta myös työn tekemisestä, ja kysymykseni olivat:

Työskentely:

- Mitä haluaisit kertoa minulle valmiista työstäsi?
- Muutitko jotain suunnitelmastasi, kun teit käsityötä?
- Mistä pidät siinä eniten?
- Mikä oli mukavinta työn tekemisessä?
- Mikä oli helppoa työn tekemisessä? Missä onnistuit parhaiten?
- Mikä oli hankalaa työn tekemisessä?
- Minkälaisia käsitöitä olet tehnyt aiemmin?
- Pidätkö käsitöiden tekemisestä? Miksi, miksi et?
- Millaisia käsitöitä haluaisit tehdä?

- Oletko tehnyt käsitöitä kotona?
- Onko teillä kotona tarvikkeita käsitöihin ja askartelemiseen?
- Olisitko halunnut tehdä jotain muuta tänään kuin käsitöitä, mitä?
- Käytätkö kotona kännykkää, tablettia tai tietokonetta? Mitä teet niillä?
- Kuinka usein saat käyttää niitä?
- Jos saisit päättää, pelaisitko mieluummin vai tekisitkö käsitöitä?

Työn tekovaiheessa useampi lapsi oli tehnyt pieniä muutoksia omaan työhönsä (kuva 4). Lapset kertoivat muuttaneensa esimerkiksi värejä ja jättäneensä jotain pois, koska ne eivät mahtuneet työhön, ne oli unohdettu tai niitä ei ollut jaksettu tehdä. Lisäksi töihin oli lisätty jotain uusia asioita, tai sommitelmia oli muutettu. Myös valmiista töistä kaikki lapset löysivät asioita, joista he pitivät eniten. Puolet haastatelluista lapsista kertoi työn tekemisessä mukavinta olleen ompeleminen, ja puolet lapsista ajatteli kankaiden leikkaamisen ja asettelemisen paikoilleen olleen mukavinta. Samat asiat nousivat vastauksissa myös helpoimmiksi lasten mielestä. Suurin osa lapsista vastasi, että mikään ei ollut hankalaa työn tekemisessä. Muutama kuvasi leikkaamista hankalaksi, esimerkiksi pikkutarkkojen palojen leikkaamisen takia. Yksi lapsista kertoi, ettei ollut meinannut löytää sopivan väristä kangasta työhönsä.

KUVA 4. Suunnitelmasta valmiiksi työksi (Väisänen 2018.)

Melkein kaikki haastatelluista lapsista kertoivat aikaisemmin tehdyiksi käsitöiksi käsin ompelun, muutama mainitsi askartelun ja yksi sormivirkkauksen. Lähes kaikki sanoivat pitävänsä käsitöiden tekemisestä, ja yksi lapsista kertoi pitävänsä käsitöiden tekemisestä vähän. Perusteluja sille miksi pitää käsitöiden tekemisestä, ei moni lapsista osannut sanoa. Yksi lapsista kertoi, että niillä voi ilahduttaa toista ihmistä, ja toinen kertoi pitävänsä siksi, koska tekeminen on rauhallista ja siinä saa keskittyä. Jatkossa lapset sanoivat haluavansa tehdä erilaisia askarteluja, esimerkiksi leikkeihin, sekä ompelutöitä sekä käsin että ompelukoneella. Yksi lapsista kertoi haluavansa tehdä ”taas niitä ompelukonejuttuja”, josta otin idean tämän opinnäytetyön nimeen.

Kotona tehdyiksi käsitöiksi lapset mainitsivat piirtämisen, erilaiset askartelut sekä ompelemisen. Käsitöiden ja askartelujen tekemiseen suurin osa haastatelluista lapsista kuvasi kotoa löytyvän papereita, kyniä, saksia ja liimaa. Lisäksi yksi lapsista kuvasi kotona olevia pahvisia ompelukuviaan. Muuksi

tekemiseksi käsitöiden tekemisen sijaan sinä päivänä muutama lapsi keksi oman askartelu- tai käsitöidean, ja parin mielestä olisi ollut kiva myös leikkiä tai pelata. Käsitöiden tekeminen vaikutti kuitenkin olleen kaikista mukavaa.

Yhtä vaille kaikilla lapsilla oli mahdollisuus käyttää kotona ainakin yhtä laitetta, kännykkää, tablettia tai tietokonetta. Laitteilla lapset kertoivat pelaavansa sekä katsovansa videoita ja ohjelmia. Lasten vastausten perusteella usealla vaikutti olevan joko sovitut päivät tai aika päivässä, jolloin laitteita sai käyttää. Vastaukset viimeiseen kysymykseen, jos lapsi saisi päättää pelaisiko mieluummin vai tekisikö käsitöitä, jakaantuivat hyvin tasan. Osan mielestä pelaaminen oli mukavampaa kuin käsitöiden tekeminen ja osan mielestä käsitöiden tekeminen oli mukavampaa kuin pelaaminen. Muutama piti molempia yhtä mukavana tekemisenä. Haastattelukysymyksiin lapset jaksoivat vastata hyvin, vaikka osalla huomio kiinnittyi välillä muihin asioihin.

4.5.1 Havainnoinnin ja videomateriaalin analyysi

Haastattelut, havainnointi ja videointi tukivat aineistonkeruumenetelminä toisiaan. Havainnoimalla ja kirjaamalla asiat tuokioiden jälkeen havainnointilomakkeisiin tallensin itselleni tietoa asioista, joilla koin olevan merkitystä opinnäytetyöhöni. Videomateriaalin avulla oli hyvä palata tilanteisiin uudelleen, ja nähdä myös omaa työskentelyäni. Havainnointi- ja videomateriaalien avulla kiinnitin huomiota esimerkiksi siihen, kuinka lapset kuuntelivat ohjeita ja kuinka heidän työskentelynsä sujui. Videomateriaalista sain palautettua muistiini esimerkiksi työskentelyn aloittamiseen liittyvää innokkuutta. Yhteisessä aloitustuokiassa lapset ilmaisivat intoaan muun muassa sanoen: ”Millon sitten saa piirtää?” ja ”Minä haluan tehdä tosi hienon piirrustuksen.” Yksi lapsi kommentoi myös ennen tekemisen aloittamista: ”Mulla ei oo mitään ideaa.” Aineiston perusteella suunnittelun ideointikuvat valittiin hyvin nopeasti, ja niistä syntyi keskustelua. Työskentely sujui kokonaisuudessaan hyvin rauhallisesti ja kiireettömästi. Jokainen lapsi keskittyi oman työnsä tekemiseen ja jaksoi tarvittaessa odottaa apua. Videoista pystyin myös tarkastamaan tilanteisiin käytetyn ajan.

Videoilta näin lasten kohtaavan minut tuttavallisesti, ja uskaltavan pyytää apuani sekä vastaavan kysymyksiini työskentelyn lomassa. Työskentelyssä niin lasten kuin lasten ja aikuisten välinen kommunikointi ja vuorovaikutus sujui ongelmitta. Osa lapsista kaipasi työnsä tekemisessä apua aikuiselta lähinnä kankaiden leikkaamisessa. Aikuiset tietysti auttoivat, mutta osasivat myös antaa tilaa lapsen omalle taiteelliselle ilmaisulle, esimerkiksi kangasvalinnoissa ja kangaspalojen asettelussa. Videoinnin avulla pystyin palaamaan siihen, kuinka omatoimisesti lapset tarttuivat suunnitteluun ja käsitöiden tekemiseen. Työskentelyjen aikana oli positiivinen tunnelma. Lasten innokkuus näkyi heistä myös töiden valmistuessa. Moni lapsista tuli kertomaan tilkkumaalausten valmistumisesta minulle ja halusi olla mukana tyllikankaan kiinnittämisessä nuppineuloilla. Ompelukoneella ommelleet lapset olivat innokkaita ompelijoita ja vaikuttivat olevan ylpeitä valmiista käsityöstään.

4.6 Käsityötuokioiden arviointi ja palaute

Arviointi on tärkeä osa kasvatusta ja käsityökasvatusta. Arviointi tehdään asetettujen tavoitteiden perusteella, ja siitä kertyneet tiedot auttavat seuraavien työskentelyjen suunnittelussa. (Kovanen ja Valkonen 2012, 16.) Arvioimalla työskentelyään, suunnitelmiaan ja eri tilanteita, kasvattaja voi hyödyntää keräämäänsä tietoa tulevilla toiminnoilla. Arviointi auttaa tavoitteiden asettamisessa yksittäisille lapsille sekä koko lapsiryhmälle. Arvioinnissa on tärkeä ylläpitää myönteistä ilmapiiriä, jolloin turvallisessa ympäristössä on helppo antaa ja vastaanottaa myös kehitysehdotuksia. (Pihkala ja Vuorio 1987, 26.) Onnistumisen kokemukset tukevat oppimista, ja lapsi saa varmuutta osaamisestaan ja intoa tekemiseen, kun häntä kehuutaan. Lasten töistä voidaan järjestää myös esimerkiksi taidenäyttely. (Karppinen 2009, 56.)

Lapsi tarvitsee oman työnsä arvostamisen avuksi positiivista palautetta, jonka kautta hän oppii arvostamaan myös muiden töitä ja työskentelyä (Karppinen 2009, 65). Arviointi on usein aikuisen tehtävä, mutta siihen voidaan kannustaa myös lapsia (Pihkala ja Vuorio 1987, 26). Luovassa työskentelyssä rohkaisu, hymy ja esimerkiksi kannustava nyökkäys innostavat jatkamaan työskentelyä. Lasten töitä on hyvä laittaa esille myös kotona. (Uusikylä 2001, 19 ja 21.)

Kaikkien töiden ollessa valmiita pidimme päiväkodilla taidenäyttelyn. Ripustin kaikkien piirustukset ja valmiit työt naruille, ja kokoonnuimme niiden ääreen ryhmän kanssa. Jokainen lapsi sai vuorollaan osoittaa kepillä oman työnsä ja jäädä niiden viereen seisomaan. Lapsi sai itse esitellä mitä kuvissa on, ja lisäksi minä autoin kertomaan kuvista lapsen minulle kertomia asioita. Kun lapsi seisojien edessä, kysyin toisilta lapsilta mitä kehuja ja kivoja asioita he haluaisivat sanoa noista töistä. Työnsä esitellyt lapsi sai päättää seuraavan esittelijän ojentamalla kepin jollekin lapsista. Jokaisen töistä kuuntelimme muutamia positiivisia asioita, jonka jälkeen oli seuraavan lapsen vuoro. Kehumiseen osallistuvat sekä ryhmän lapset, että aikuiset. Töitä kommentoitiin muun muassa seuraavin sanoin:

”Luonnollinen” ”Näyttää elävältä” ”Hieno” ”Tosi hieno” ”Söpö”
 ”Sateenkaari on hieno” ”Kultakivet näyttää hienolta”
 ”Perhoset on aika värikkäitä” ”Mä tykkään tosta päästä”
 ”Aika samanlainen” ”Se on samanlainen kuin toi piirros”
 ”Minä tykkään kukasta” ”Minä tykkään siilistä” ”Minä tykkään tuosta perhostesta”
 ”Musta noi kukat on aika hienoja, hienompia kuin piirustuksessa”
 ”Minä tykkään, kun siinä on eri värejä” ”Se on aika värikäs”
 ”Tuossa on hienosti värejä” ”Minä tykkään noista väreistä”
 ”Hyvin värejä” ”Värikäs” ”Vähän niin kuin sateenkaaren värit”

5 OPINNÄYTETYÖN EETTISYYS JA LUOTETTAVUUS

Opinnäytetyötä tehdessä tulee ottaa huomioon tutkimuksia ohjaavat eettiset ohjeet. Hyvä tieteellinen käytäntö on toimimista rehellisesti, huolellisesti ja tarkasti koko tutkimuksellisen työskentelyn ajan. Käytettävien menetelmien tulee olla eettisesti kestäviä, ja käytettyihin aineistoihin tulee viitata asianmukaisesti. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012, 6.) Tutkimuksellisia töitä tehdessä tutkijan on kohdeltava tutkittaviaan ymmärtävästi sekä suojella heidän yksityisyyttään (Ruoppila 1999, 26). Tutkimus on hyvä suunnitella niin, että se häiritsee mahdollisimman vähän esimerkiksi yhteistyökumppanina toimivan päiväkodin arkea, sekä tiedottaa työntekijöitä suunnitelmistaan (Ruoppila 1999, 36).

Koska opinnäytetyössäni on mukana lapsia, täytyy heidät ottaa huomioon työn suunnitelmassa ja toteutuksessa. Lapsia on tutkimuksessa suojeltava kaikenlaisilta haitoilta, jota tutkimus voi aiheuttaa (Ruoppila 1999, 29). Lasten huoltajilta tulee olla suostumus lastensa osallistumisesta tutkimukseen ja lupaa pyydettyä heille tulee antaa riittävästi informaatiota tutkimuksen sisällöstä. Huoltajille tulee antaa tiedoksi ainakin tutkimuksen tavoitteet ja menetelmät, kerättyjen tietojen käsitteleminen sekä anonymiteetin säilyminen. Huoltajille suunnatussa kirjeessä tulee olla tekijän yhteystietojen lisäksi ohjaajan yhteystiedot. Lupaa huoltajilta kysyttäessä, heille tulee antaa selkeät vaihtoehdot joko suostua tai kieltäytyä lapsensa tutkimukseen osallistumisesta. Lasten huoltajien lisäksi lupa tutkimuksen tekoon tarvitaan usein myös esimerkiksi päiväkodin johtajalta ja kunnan varhaiskasvatuksesta vastaavalta henkilöltä. (Ruoppila 1999, 31–33.) Tarvittaessa ja niin toivottaessa tutkimuksessa tulee salata myös tutkimuspaikat, esimerkiksi päiväkodin nimi (Ruoppila 1999, 41).

Eettisyys tulee huomioida myös haastattelujen toteutuksessa. Haastateltavalla tulee olla mahdollisuus perua tai keskeyttää haastattelu halutessaan. Lisäksi haastattelijan tulee kohdella haastateltavia kunnioittavasti ja osoittaa, että keskustelut käydään luottamuksellisesti. (Hyvärinen 2017 32–33.) Tutkimuksen tekijällä on myös opinnäytetyössä aina valta. Tutkijan vallankäyttö tulee tiedostaa, sillä se vaikuttaa koko tutkimusprosessin ajan. Sillä on merkityksensä esimerkiksi aineistomateriaalin tulokinnassa. (Ruoppila 1999, 26.) Tutkimus tulee raportoida niin tarkasti, että se on mahdollista toistaa. Se kuvaa myös tutkimuksen luotettavuutta. (Ruoppila 1999, 42.)

Opinnäytetyötäni varten hankin luvat työn tekemiseen Vieremän sivistystoimen johtajalta. Ensimmäisellä käynnilläni päiväkodilla kirjoitin vaitiolovakuutuksen, ja myöhemmin allekirjoitimme yhteistyökumppanin kanssa Savonia amk:n Ohjaus- ja hankkeistamissopimuksen. Ennen ohjaustuokioiden aloittamista olin saanut päiväkodin työntekijöiden avustuksella kaikkien lasten huoltajilta palautetun lupalapun lasten opinnäytetyöhön osallistumisesta. Opinnäytetyöni kulusta keskustelimme mukana olleen ryhmän työntekijöiden kanssa, ja mietimme myös yhdessä ohjaustuokioiden järjestelyjä ja aikatauluja. Mielestäni ohjaustuokiot sekä haastattelut saatiin sovitettua hyvin ryhmän aikatauluihin, ja ne olivat osittain kuin tavallista päiväkodin arkea.

6 JOHTOPÄÄTÖKSET

Opinnäytetyössäni halusin selvittää, millaisia merkityksiä käsillä tekemisellä on erityisesti lapsen kasvulle ja kehitykselle. Merkityksiä löytyi monia, joista ehkä tärkeimpänä pidän monenlaisten taitojen oppimista. Käsillä tekemällä lapsi saa harjoitella tärkeitä ja välttämättömiä taitoja ja yleensä myös iloita tekemisestä ja tekemästään. Taitavat kädet auttavat monesta asiasta suoriutumista, jota varten niiden hieno- ja karkeamotoriikkaa tulee harjoitella. Käsillä tekeminen edistää myös oman kehon tuntemusta.

Opinnäytetyöhöni kuuluneen käsityöohjauksen perusteella voin sanoa, että varhaiskasvatusikäiset lapset ovat pääasiassa kiinnostuneita käsillä tekemisestä. Lasten tekeminen oli innostunutta, enkä huomannut negatiivista asennetta käsillä tekemistä kohtaan. Lapset jaksoivat keskittyä työskentelyyn, ehkä jopa pidempään kuin olin ajatellut. Kiinnostuksen ylläpitämisessä voi olla hyötynä erilaisen käsitöiden tekeminen ja uusien asioiden opettaminen, sillä ainakin ompelukoneella ompeleminen oli monen opinnäytetyössäni mukana olleen lapsen mielestä mukavaa, ja vain pari oli saanut aikaisemmin kokeilla koneella ompelua. Lisäksi lapset toivat esille, että heiltä löytyisi myös omia ideoita erilaisiin askarteluihin ja käsitöihin. Jokainen lapsista teki omanlaisensa suunnitelman ja käsityön. Askartelu vaikutti olevan lapsille tutumpaa kuin käsitöiden tekeminen.

Yhtenä tavoitteena opinnäytetyössäni minulla oli suunnitella lapsia innostava käsityöohjaus, joka tukisi myös lasten osallisuutta. Suunnittelemani työskentelyn aikana, käsillä tekeminen näytti olevan lapsista mielekästä. Lasten osallisuus toteutui niin kuin olin ajatellutkin. Lapset saivat ideoida ja suunnitella oman työnsä joko annetusta aiheesta, valitsemistaan luontokuvista tai omasta keksitystä aiheesta. Lapset saivat tehdä työnsä omalla tyylillään sekä halutessaan osallistua työn ompeleeseen. Osallisuutta vahvistavana pidin myös sitä, että pidimme lopuksi yhteisen taidenäyttelyn ja jokainen sai kehuja omasta työstä. Kokonaisuudessa suunnittelemani ohjaustuokit sujuivat hyvin ja olen lopputulokseen tyytyväinen.

Kun ajattelee käsityökasvatuksen tulevaisuutta, voitaisiin yhtenä keskeisenä ajatuksena korostaa kestäväää kehitystä. Pienten lasten kohdalla käsitöiden tekeminen on usein erilaisten tekniikoiden harjoittelua, joissa niissäkin voidaan hyvin hyödyntää erilaisia kierrätysmateriaaleja. Käsitöitä voidaan toteuttaa myös uudistamalla ja tuunaamalla vanhaa sekä korjaamalla rikki mennyttä. Tärkeänä osana käsityökasvatusta pidän käsitöiden tekemisen perinteen säilymistä sekä historiatiedon eteenpäin viemistä. Perinteisten käsityötaitojen hallitsemista pidän yhtä tärkeänä kuin uusien ja modernien taitojen osaamista. Muiden tekemää ja omia käsitöitään on tärkeää osata arvostaa myös sen takia, että voi verrata käsintehtyjen tuotteiden laatua erilaisiin tehtaissa tuotettuihin tavaroihin.

Lasten käsityökasvatuksessa tärkeää on suunnitelmallisuus ja arviointi. Jotta lasten erilaiset taidot saisivat harjoitusta, on kasvattajan huomioitava heidän taitonsa ja suunniteltava toiminnasta monipuolista. Arvioinnin avulla kasvattaja voi kehittää myös omaa ammatillisuuttaan. Erityisesti lasten kanssa käsitöitä tehdessä tulee huomioida turvallinen työskentely.

Kuinka sitten innostaa lapsia käsillä tekemiseen? Kun lapsi kokee tekemisen mielekkääksi ja saa siitä iloa, hän voi saada innostuksen käsitöiden tekemiseen. Tekemisen tueksi lapsi tarvitsee kannustusta ja arvostusta aikuiselta. Kädentaitoja voidaan opettaa ja tehdä monin eri tavoin ja erilaisissa tilanteissa. Niistä voidaan tehdä osa arjen rutiineja esimerkiksi opettelemalla kengännauhojen solmimista, ja käsitöiden tekemiseen voidaan yhdistää myös leikki. Käsityötekniikoiden opettelu voidaan aloittaa avain pienistä töistä ja lisätä haastetta lapsen kehittyessä. Niin käsitöitä suunnitellessa kuin materiaalihankinnoissa kannattaa huomioida monipuolisuus. Aikuisen positiivisella mallilla ja kiinnostuksella käsitöihin on varmasti vaikutuksensa lasten tekemiseen, kuten myös sillä, että aikuinen osaa itse monenlaisia kädentaitoja.

On hyvä muistaa, että käsityökasvatus on osa taidekasvatusta. Käsitöitä tehdään erilaisissa kulttuureissa, ja käsitöillä on monenlaisia perinteitä. Lapsia voidaankin tutustuttaa käsitöiden maailmaan valmiiden konkreettisten käsitöiden tai käsityökuvien kautta, tai tutustumalla esimerkiksi kansalaisopiston näyttelyyn. Lasten käsityöhetkiin voi hakea inspiraatiota, virikkeitä ja ideoita esimerkiksi erilaisilla vierailuilla ja retkillä. Käsityöhetkiä varten aikuisella on hyvä olla myös kerättynä ideoita erilaisiin tuokioihin, jolloin esimerkiksi lasten ideoihin on helppo tarttua ja suunnitella toteutus. Ideoita löytää helposti netistä, käsityökirjoista ja -lehdistä.

Lasten ulottuville voidaan laittaa erilaisia materiaaleja, joita se saavat käyttää vapaasti omaan luovaan työskentelyynsä. Lisäksi aikuisen suunnittelemassa työssä, on lapselle tärkeää antaa mahdollisuuksia vaikuttaa omaan työhönsä. Lapset voivat osallistua käsityötuokioiden ideointiin ja suunnitteluun. Erilaisia lasten innostuksen kohteita voidaan käyttää käsitöiden aiheina, mutta esimerkiksi suosikkiahmojen suoran kopiaamisen sijaan, voidaan lasta myös esimerkiksi kannustaa suunnittelemaan ja rakentamaan hahmolle talo.

Opinnäytetyöhöni kokosin myös ideavihkon varhaiskasvatuksen käsityökasvatukseen. Pyrin kokoaan siitä sellaisen, että se antaa mahdollisuuksia käsityöideoiden työstämiseen, suunnitteluun ja toteutukseen sekä kasvattajille, että lapsille. Ideavihkon ideoita voi käyttää valmiina sellaisinaan, mutta niitä on myös mahdollista ideoida ja kehittää erilaisiksi ja eri-ikäisille lapsille sopiviksi.

Opinnäytetyöni aineisto on suppea, joten johtopäätökset voisivat näyttää erilaiselta suuremmassa ja laajemmassa tutkimuksessa. Tuloksissa voi olla vääristymiä, ja osittain ne ovat myös omaa tulkintaani. Uskon kuitenkin, että keräämästäni ja kokoamastani aineistosta voi olla hyötyä käsityökasvatuksen toteuttamisessa.

7 POHDINTA

Opinnäytetyöni kautta sain paljon uutta tietoa taiteellisen toiminnan sekä käsillä tekemisen merkityksistä. Onnistuin kokoamaan monipuolisesti perusteluja sille, miksi käsitöitä tulee opettaa, ja mitä asioita käsityöopetuksessa on hyvä huomioida. Moni asia peilautui omiin aikaisempiin kokemuksiini käsillä tekemisestä sekä kädentaitojen ohjaamisesta. Merkitykset olivat myös hyvin ymmärrettäviä, mutta niitä tai niiden tärkeyttä ei välttämättä osaa ajatella arjen keskellä. Opinnäytetyöni myötä sain myös lisää kokemusta varhaiskasvatusikäisten lasten ohjaamisesta.

Olen aikaisemmin huomannut, että muuten ehkä hyvin vilkkaat lapset saattavat keskittyä askarteluihin ja käsitöihin rauhassa ja pitkän aikaa. Tutustumassani teoriakirjallisuudessa kerrottiin käsillä tekemisen harjoittavan lapsen keskittymiskykyä ja pitkäjänteisyyttä. Lisäksi toivon, että lapsille ei kädentaitojen ohjauksessa tarjottaisi pelkästään valmiita malleja, vaan heitä ohjattaisiin myös omien töiden suunnitteluun. Käsitöiden suunnitteleminen ja tekeminen voivat vahvistaa lapsen sinnikkyyttä. Mitä vähemmän työ on lapselle valmiiksi suunniteltu, sitä enemmän lapsen ongelmanratkaisukyky saa harjoitusta. Oli hienoa saada lukea, että myös taiteellista toimintaa pidetään lapsen tapana ilmaista itseään. Itsensä ilmaiseminen antaa lapselle mahdollisuuksia tulla kuulluksi ja aikuinen voi saada uutta tietoa lapsesta.

Pohdin myös mikä ero ja merkitys on sillä, opetetaanko askarteluja vai käsitöitä. Molemmat harjoittavat osittain samoja taitoja, mutta käsityö-sanan alle voidaan nimetä ehkä enemmän arjen hyödyllisiä käyttöesineitä ja asioita. Vaikka käsitöitä ei enää tarvitse tehdä sen takia, että saisi esimerkiksi uuden paidan, tulisi käsitöiden historiaa kuitenkin käsitellä. Lisäksi käsityötaitoja hallitsemalla, ei pienen reiän paikkaaminen tuota hankaluuksia, jolloin myös kaupasta ostetun vaatteiden käyttöikä on pidempi.

Mietin, millainen on käsitöiden arvostus tänä päivänä. Jos arvostus on ollut joskus alhaisempi, nykyään ainakin näkee kaupoissa monenlaisia käsintehtyjä tuotteita. Monissa kaupungeissa on myös erilaisia designmyymälöitä. Tilastokeskuksen (2018) kokoaminen tilastojen mukaan kädentaitoharrastukset ovat edelleen yleisiä, mutta etenkin nuoremmilla sukupolvilla kädentaitoharrastukset ovat vähentyneet merkittävästi.

Varhaiskasvatuksen käsityökasvatuksessa voi tuottaa haastetta suuret ryhmäkoot ja vähäinen suunnittelu-aika. Lapsia tulee osallistaa, mutta aina se ei ole mahdollista niin suurissa määrissä kuin kasvattaja ehkä toivoisi. Käsitöissä voi antaa jo pienillä valinnoilla lapsen vaikuttaa omaan työhönsä. Hankaluutta voi myös tuottaa se, että kasvattajalla ei ole taitoa tai rohkeutta lähteä toteuttamaan lasten kanssa monipuolisia käsityötuokioita. Haasteita käsillä tekemisen mahdollistamiseen ja innostamiseen voi olla myös lasten huoltajilla. Myös koti on tärkeä paikka oppia kädentaitoja. Lasten kanssa voi virittäytyä käsitöiden tekemiseen esimerkiksi etsimällä ympäristöstä erilaisia ideoita tai valittuun teemaan sopivalla aloitusleikillä tai tarinalla. Kirjasta luettu tarina tai lapsen oma tarina voi myös toimia käsityön suunnittelussa aiheena.

Digimaailma on nykyaikaa ja tulevaisuutta. Sillä on paikkansa sekä perheiden, että varhaiskasvatuksen paikkojen arjessa. Erilaisten digitaalisten taitojen hallitseminen on myös tulevaisuudessa välttämättömyys, joten on hyvä miettiä, miten digimaailman voisi yhdistää käsitöihin. Uskon että monet lapset olisivat kiinnostuneita, jos joidenkin käsitöiden suunnittelussa saisi hyödyntää digilaitteita. Myös kasvattajat voivat saada hyviä vinkkejä ja ohjeita käsityökasvatukseen, tutustumalla erilaisiin netistä löytyviin käsityöideoihin. Tätä asiaa pohdin käsityökasvatuksen ideavihkoa kootessani. Netistä löytyy ihania valmiita malleja eri-ikäisille lapsille, mutta sellaisten toteuttamisen lisäksi, lapsille täytyy antaa myös vapautta suunnitella oma työnsä.

Onnistuin mielestäni suunnittelemaan ohjaustuokion, jota lapset tekivät mielellään, ja jossa lapset pääsivät osallisiksi oman työnsä suunnitteluun. Tilkkumaalaus oli tekniikkana sellainen, että se haastoi lapsia, mutta jokainen onnistui työssään itsenäisesti tai aikuisen pienellä avustuksella. Kokemuksena ohjaustuokioiden pitäminen, ja koko opinnäytetyön tekeminen oli antoisa ja monenlaisia ajatuksia herättävä. Uskon että myös lapsille vierailuni päiväkodissa olivat positiivinen kokemus.

Lasten haastattelut ensimmäisinä virallisempina haastatteluina sujuivat hyvin. Haastattelujen jälkeen tein erilaisia huomioita, esimerkiksi miten kysymyksiä olisi voinut kehittää. Kysymyksiini olisi muun muassa voinut lisätä kysymyksen uuden oppimisesta. On myös mielenkiintoista pohtia miten työ olisi muovautunut, jos olisin lasten sijaan haastatellut aikuisia. Opinnäytetyössä tekemäni havainnointi oli mielestäni hyvä harjoitus sosionomin tulevaisuuttani ajatellen. Tarkemman havainnoinnin kannalta olisin voinut käyttää tilanteiden videoimisessa useampaa kameraa. Yhdellä kameralla tilanteet tallentuivat vain yhdestä suunnasta, jolloin esimerkiksi jotkut reaktiot ja muut yksityiskohdat ovat voineet jäädä minulta huomaamatta. Onnekseni lasten työskentely oli hyvin rauhallista, joten kokonaistilanteen sujumista oli helppo seurata myös itse tilanteessa.

Käsityökasvatuksen ideavihkon ideoinnissa hyödynsin käsityöaiheisia kirjoja ja muutamia nettisivuja. Ideavihkon kokoamisessa minua auttaneet aineistot olen maininnut liitteenä olevan ideavihkon johdantotekstissä. Koen että opinnäytetyöni aihe on ajankohtainen. Siksi toivon, että käsitöiden ja käsillä tekemisen tärkeys ja tarpeellisuus nähtäisiin, niitä osattaisiin arvostaa ja että niiden suosio kasvaisi tulevaisuudessa. Uskon, että toimeksiantajani voi hyödyntää kokoamaani ideavihkoa käsityötuokioiden suunnittelussa. Ideavihkon aineistoa voi käyttää ideoinnin apuna, ja sen vinkit antavat lapsille mahdollisuuden luovaan työskentelyyn. Toivon käsitöiden tekemisen olevan monille jatkossakin mielekästä tekemistä, sekä tuottavan iloa tekijälleen.

LÄHTEET JA TUOTETUT AINEISTOT

AHLHOLM, Katri 2014. 3-5 -vuotiaiden kädentaidot – tekemisen iloa ja taitojen oppimista. Oulun yliopisto. Kasvatustieteiden tiedekunta. Kasvatustieteen pro gradu -tutkielma. Saatavissa: <http://jultika.oulu.fi/files/nbnfioulu-201405161408.pdf>

ANTTILA, Pirkko 2007. Realistinen evaluaatio ja tuloksellinen kehittämistyö. Hamina: Akatiimi Oy.

ANTTILA, Pirkko 1996. Käsityön ja muotoilun teoreettiset perusteet. Porvoo: WSOY.

CLASON, Anders 1991. Käsityö ja kehitys. Julkaisussa: PITKÄNEN, Nea (toim.) Nuori ja kädentaidot. VAPK-kustannus, 18–26.

COLE, Kirsten 2012. Joy in the making. Young Children and the Visual Arts. Julkaisussa: KORN-BURSZTYN, Carol (toim.) Young Children and the Arts: Nurturing Imagination and Creativity [E-kirja]. Information Age Publishing Inc, 71–90. [Viitattu 2019-04-13.] Saatavissa: <http://web.b.ebscohost.com.ezproxy.savonia.fi/ehost/ebookviewer/ebook/bmxIYmtfXzQ3MDQxNV9fQU41?sid=91790e18-3b2a-4124-98d4-e737a79b6ce0@pdc-v-sessmgr02&vid=0&format=EB&rid=1>

ERMI, Laura, MÄYRÄ, Frans ja HELIÖ, Satu 2005. Digitaaliset lelut ja maailmat: pelaamisen vetovoima. Julkaisussa: LAHIKAINEN, Anja Riitta, HIETALA, Pentti, INKINEN, Tommi, KANGASSALO, Marjatta, KIVIMÄKI, Riikka ja MÄYRÄ, Frans (toim.) Lapsuus mediamaailmassa. Näkökulmia lasten tietoyhteiskuntaan. Helsinki: Gaudeamus, 110–128.

HAKKARAINEN, Pentti 2008. Lähikehityksen vyöhyke. Julkaisussa: HELENIUS, Aili ja KORHONEN, Riitta (toim.) Pedagogiikan palikat. Johdatus varhaiskasvatukseen ja -kehitykseen. Porvoo: WSOY, 45–50.

HAKKOLA, Kirsti, LAITINEN, Sirkka, OVASKA-AIRASMAA, Mirja 1991. Lasten taidekasvatus. Kirjayhtymä Oy.

HAUTAKANGAS, Jouni 1997. Pikku nikkari. Puutyökirja päiväkodeille ja alkuopetukseen. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Otava.

HIRSJÄRVI, Sirkka ja HURME, Helena 2014. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press.

HURME, Vuokko 2011. Tehdään taidetta. 100 vinkkiä lapsiperheen luoviin hetkiin. Helsinki: Minerva Kustannus Oy.

HYVÄRINEN, Matti 2017. Haastattelun maailma. Julkaisussa: HYVÄRINEN, Matti, NIKANDER, Pirjo ja RUUSUVUORI, Johanna (toim.) Tutkimushaastattelun käsikirja. Tampere: Kustannusosakeyhtiö Vastapaino, 11–45.

IHATSU, Anna-Marja 2004. Käsityön monet ulottuvuudet. Julkaisussa: KUPIAINEN, Tarja (toim.) Käsillä tehty. Helsinki: Edita Prima Oy, 41–53.

INKINEN, Tommi 2005. Johdattava polku lasten tietoyhteiskuntaan. Julkaisussa: LAHIKAINEN, Anja Riitta, HIETALA, Pentti, INKINEN, Tommi, KANGASSALO, Marjatta, KIVIMÄKI, Riikka ja MÄYRÄ, Frans (toim.) Lapsuus mediamaailmassa. Näkökulmia lasten tietoyhteiskuntaan. Helsinki: Gaudeamus, 9–18.

IRISVIK, Satu ja UTRIAINEN, Jenni 2017. Kuinka kasvattaa diginatiivi. Helsinki: S&S

KANANEN, Jorma 2012. Kehittämistutkimus opinnäytetyönä. Kehittämistutkimuksen kirjoittamisen käytännön opas. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja -sarja.

KARPPINEN, Seija 2009. Kädentaidot ja käsityökasvatus. Julkaisussa: RUOKONEN, Inkeri, RUSANEN, Sinikka ja VÄLIMÄKI, Anna-Leena (toim.) Taidekasvatus varhaiskasvatuksessa : Iloa, ihmettelyä ja tekemistä. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Helsinki : Yliopistopaino, 56–65.

KARPPINEN, Seija 2005. Käsityö – Vuorovaikutusta, leikkimielisyyttä ja ilmaisua. Julkaisussa: KARPPINEN, Seija, RUOKONEN, Inkeri ja UUSIKYLÄ, Kari (toim.) Taidon ja taiteen luova voima. Kirjoituskia 9–12 -vuotiaiden lasten taito- ja taidekasvatuksesta. Helsinki: Oy FINN LECTURA Ab, 101–118.

KARPPINEN, Seija ja SALOVALTA, Hannu 2000. Käden taidot – taaperoiden tilkut, puupalikat, romut ja aarteet. Julkaisussa: KARPPINEN, Seija, PUURULA, Arja ja RUOKONEN, Inkeri (toim.) Elämysten alkupoluilla. Lähtökohtia alle 3-vuotiaiden taidekasvatukseen. Helsinki: Finn Lectura, 54–63.

KOIVUNEN, Pirjo-Leena ja LEHTINEN, Taisto 2015. Kasvu kiikarissa. Havainnoinnin käsikirja varhaiskasvattajalle. Jyväskylä: PS-kustannus.

KOVANEN, Minna ja VALKONEN, Pirkko 2012. Käsityön taito. Ideoita tekstiilityön, teknisen työn ja askartelun tekniikoihin. Jyväskylä: PS-kustannus.

KUPIAINEN, Jari 2004. Käsityötaito tietoyhteiskunnassa. Julkaisussa: KUPIAINEN, Tarja (toim.) Käsillä tehty. Helsinki: Edita Prima Oy, 29–39.

MATIKKALA, Ulla ja LAHIKAINEN, Riitta 2005. Pelit, tietokone ja kännykkä lasten sosiaalisissa suhteissa. Julkaisussa: LAHIKAINEN, Anja Riitta, HIETALA, Pentti, INKINEN, Tommi, KANGASSALO, Marjatta, KIVIMÄKI, Riikka ja MÄYRÄ, Frans (toim.) Lapsuus mediamailmassa. Näkökulmia lasten tietoyhteiskuntaan. Helsinki: Gaudeamus, 92–109.

MIKKILÄ-ERDMANN, Mirjamaija 2017. Digitaalisen oppimateriaalin mahdollisuudet. Julkaisussa: SAVOLAINEN, Hannu, VILKKO, Risto ja VÄHÄKYLÄ, Leena 2017. Oppimisen tulevaisuus. Helsinki: Gaudeamus, 17–26.

OPETUSHALLITUS 2016. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016. [verkkajulkaisu]. [Viitattu 2019-02-20.] Saatavissa:

http://www.oph.fi/download/179349_varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet_2016.pdf

OPETUSHALLITUS 2014. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014. [verkkajulkaisu]. [Viitattu 2019-04-20.] Saatavissa:

https://www.oph.fi/download/163777_perusopetuksen_opetussuunnitelman_perusteet_2014.pdf

PANELIUS, Martin, SANTTI, Risto ja TUUSVUORI, Jarkko S. 2013 Käsikirja. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Teos.

PENTIKÄINEN, Leena 2006. Kuvataidekasvatuksen poluilla. Julkaisussa: TARKKONEN, Tuula ja SASSI, Pirkko (toim.) Lapsi ja taide. Puheenvuoroja taidekasvatuksesta. Helsinki: Cultura oy, 27–35.

PIHKALA, Jussi ja VUORIO, Jari-Matti 1987. Päivähoidon tekninen käsityö. Helsinki: Kirjayhtymä Oy.

PÄÄJOKI, Tarja 2017. Lasten taiteellinen toimijuus. Julkaisussa: HUJALA, Eeva ja TURJA, Leena (toim.) Varhaiskasvatuksen käsikirja. 4. uudistettu painos. Jyväskylä: PS-kustannus, 109–120.

RINTAKORPI, Kati 2009. Dokumentointi toiminnan kehittämisen välineenä. Julkaisussa: RUOKONEN, Inkeri, RUSANEN, Sinikka ja VÄLIMÄKI, Anna-Leena (toim.) Taidekasvatus varhaiskasvatuksessa : Iloa, ihmettelyä ja tekemistä. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Helsinki : Yliopistopaino, 84–89.

RUOKONEN, Inkeri 2006. Taide lapsen elämänilmauksena. Musiikin näkökulma. Julkaisussa: TARKKONEN, Tuula ja SASSI, Pirkko (toim.) Lapsi ja taide. Puheenvuoroja taidekasvatuksesta. Helsinki: Cultura oy, 11–19.

RUOKONEN, Inkeri ja RUSANEN, Sinikka 2009. Esteettinen kasvattaja kulttuurisena kasvattajana. Julkaisussa: RUOKONEN, Inkeri, RUSANEN, Sinikka ja VÄLIMÄKI, Anna-Leena (toim.) Taidekasvatus varhaiskasvatuksessa : Iloa, ihmettelyä ja tekemistä. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Helsinki : Yliopistopaino, 10–15.

RUOPPILA, Isto 1999. Lasten tutkimuksen eettisiä kysymyksiä. Julkaisussa: RUOPPILA, Isto, HUJALA, Eeva, KARILA, Kirsti, KINOS, Jarmo, NIIRANEN, Pirkko ja OJALA, Mikko (toim.) Varhaiskasvatuksen tutkimusmenetelmiä. Atena kustannus, 26–51.

RUSANEN, Sinikka, KUUSELA, Mirva, RINTAKORPI, Kati ja TORKKI, Kaisa 2014. Musta tuntuu punaiselta. Kuvataiteellinen toiminta varhaisiässä. Helsinki: Lasten keskus ja Kirjapaja Oy.

SAVOLAINEN, Hannu, VILKKO, Risto ja VÄHÄKYLÄ, Leena 2017. Oppimisen tulevaisuus. Helsinki: Gaudeamus.

SOLATIE, Jim 2009. Luova lapsi oivaltaa, oppii ja pärjää. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

SUOJANEN, Ulla 1993. Käsityökasvatuksen perusteet. Porvoo: WSOY.

TILASTOKESKUS 2018. Vapaa-ajan osallistuminen. Kulttuuriosallistumisen Muutokset 2017, 3. Soittamista harrastetaan yhtä aktiivisesti kuin 20 vuotta sitten [verkkajulkaisu]. [Viitattu 2019-04-13.] Saatavissa: http://www.stat.fi/til/vpa/2017/01/vpa_2017_01_2018-11-21_kat_003_fi.html

TOIKKO, Timo ja RANTANEN, Teemu 2009. Tutkimuksellinen kehittämistoiminta. 3. korjattu painos. Tampere: Tampere University Press.

TUOMIKOSKI, Paula 1991. Tulevaisuus käsissämme. Julkaisussa: PITKÄNEN, Nea (toim.) Nuori ja kädentaidot. VAPK-kustannus, 80–89.

TURJA, Leena ja VUORISALO, Mari 2017. Lapsen oikeudet, toimijuus ja osallisuus oppimisessa. Julkaisussa: KOIVULA, Merja, SIIPPAINEN, Anna ja EEROLA-PENNANEN, PAULA (toim.) Valloittava varhaiskasvatus. oppimista, osallisuutta ja hyvinvointia. Tampere: Kustannusosakeyhtiö Vastapaino Oy, 36–55.

TUTKIMUSEETTINEN NEUVOTTELUKUNTA 2012. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa [verkkajulkaisu]. [Viitattu 2019-1-23.] Saatavissa: http://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf

UUSIKYLÄ, Kari 2005. Luova koulu, rokote kouluviihtyvyyteen. Julkaisussa: KARPPINEN, Seija, RUOKONEN, Inkeri ja UUSIKYLÄ, Kari (toim.) Taidon ja taiteen luova voima. Kirjoituksia 9–12 -vuotiaiden lasten taito- ja taidekasvatuksesta. Helsinki: Oy FINN LECTURA Ab, 23–31.

UUSIKYLÄ, Kari 2001. Lapsen luovuus elää vapaudessa. Julkaisussa: KARPPINEN, Seija, PUURULA, Arja ja RUOKONEN Inkeri (toim.) Taiteen ja leikin luomous. Helsinki: Oy FINN LECTURA Ab, 14–22.

VIEREMÄ s.a. Päiväkotiki Nuppula [verkkosivu]. Vieremän kunnan verkkosivut. [Viitattu 2019-1-07.] Saatavissa: <http://www.vierema.fi/fi/Palvelut/Varhaiskasvatus/Paivakoti-Nuppula>

VÄISÄNEN, Enni 2019. Opinnäytetyöni kulku [kuvio]. Sijainti: Tekijän sähköiset arkistot.

VÄISÄNEN, Enni 2018. Tilkkumaalaustyön viimeistelyä [digikuva]. Sijainti: Tekijän sähköiset arkistot.

VÄISÄNEN, Enni 2018. Linnut [digikuva]. Sijainti: Tekijän sähköiset arkistot.

VÄISÄNEN, Enni 2018. Kultakivi ja laavaa [digikuva]. Sijainti: Tekijän sähköiset arkistot.

VÄISÄNEN, Enni 2018. Suunnitelmasta valmiiksi työksi [digikuva]. Sijainti: Tekijän sähköiset arkistot.

YLEISSOPIMUS LAPSEN OIKEUKSISTA 60/1991. Finlex. [Viitattu 2019-03-21]. Saatavissa: https://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/1991/19910060/19910060_2

Ideavihko varhaiskasvatuksen käsityökasvatukseen

Enni Väisänen
Savonia-ammattikorkeakoulu
Sosiaalialan koulutusohjelma

Tämä ideavihko on koottu avuksi varhaiskasvatuksen käsityökasvatukseen. Käsityöohjeiden toivotaan herättävän ideointia käsitöiden suunnittelussa ja valmistuksessa. Ideavihkon ohjeita voi käyttää valmiina sellaisinaan, mutta niitä on myös mahdollisuus kehittää erilaisiksi ja eri-ikäisille lapsille sopiviksi. Ideavihko on osa Savonia-ammattikorkeakoulun sosiaalialan koulutusohjelmassa tehtyä opinnäytetyötä; ”Tehdään taas niitä ompelukonejuttuja”: Kuinka innostaa lapsia käsitöiden tekemiseen? Ideavihkon kokoamisessa on hyödynnetty käsityöaiheisia kirjoja, joista ideavihkon käyttäjä voi myös löytää lisää ideoita ja vinkkejä tekniikoiden toteuttamiseen.

Iloisia käsityöhetkiä toivottaen Enni Väisänen

Kirjallisuutta:

HAUTAKANGAS, Jouni 1997. Pikku nikkari. Puutyökirja päiväkodeille ja alkuopetukseen. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Otava.

HUOVILA, Riitta, HINTSA, Tiia, SÄILÄ, Johanna ja RAUTIO, Riitta 2018. Kirja käsityöstä. Luokkien 1–7 käsityöopetus. Jyväskylä: PS-kustannus.

HURME, Vuokko 2011. Tehdään taidetta. 100 vinkkiä lapsiperheen luoviin hetkiin. Helsinki: Minerva Kustannus Oy.

KOVANEN, Minna ja VALKONEN, Pirkko 2012. Käsityön taito. Ideoita tekstiilityön, teknisen työn ja askartelun tekniikoihin. Jyväskylä: PS-kustannus.

MAJANEN, Ulla 1994. Päivähoidon ja alkuopetuksen luova askarteluvuosi 2. Vantaa: Oy Handmade Ab, Sinooperi Publishing.

PUNOMO.fi. Käsityö verkossa. Saatavissa: <https://punomo.fi/>

SLEIGH-JOHNSON, Ruth 2011. Suunnittele & tee helppoja tekstiilitöitä. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Perhemediat Oy.

VÄLIKANGAS-YLI-KOSKI, Eeva 2015. Perinne-käsitöitä Peten kanssa. Kokkola: Ideapap Oy

Tilkkumaalaus

Tarvikkeet:

- tukevaa puuvillaista pohjakangasta
- erivärisiä kankaita
- pieniä koristeita
(helmiä, paljetteja, langanpätkiä)
- tyllikangasta
- nuppineuloja
- sakset
- ompelukone ja -lankaa

“Maalaa” pohjakankaalle erivärisillä kankailla suunnittelemasi kuva. Pienemmille tekijöille tilkut voivat olla valmiiksi leikattuja, ja tuloksena voi olla myös kuva, joka ei esitä mitään. Voit lisätä koristeiksi esimerkiksi pieniä helmiä. Aseta tilkkujen päälle tyllikangas, ja kiinnitä se paikoilleen nuppineuloilla. Ompele työn reunat suoralla tai siksak-ompeleella, sekä ompele sokin sokin suoraa harvatikkistä ommelta koko työhön niin, että tilkut pysyvät tyllin alla paikoillaan. Halutessasi voit kiinnittää ripustusta varten esimerkiksi purjerenkaat. Työ voi olla myös pieni pöytäliina.

Pelilauta ja pelinappulat

Tarvikkeet:

- tukevaa puuvillaista pohjakangasta tai pahvia
- erivärisiä kankaita
- silitettävää kaksipuolista liimakangasta tai kangasta liimaavaa liimaa
- maitopurkin tai vauvanruokapurkin korkkeja
- sakset

Oman pelilaudan voi tehdä leikkaamalla ja liimaamalla kangaspaloja pohjakankaan tai pahvin päälle. Liiman sijaan, kangaspalojen kiinnittämiseen voi käyttää myös silitettävää liimakangasta. Samalla tekniikalla voi tehdä myös esim oman leikkimaton. Omat pelinappulat voi tehdä koristelemalla maitopurkin tai vauvanruokapurkin kansia liimaamalla niihin eriväriset kankaat.

Kudontakehyksessä kutominen

Tarvikkeet:

- valmis kudontakehys tai itse pahvista leikattu kehys
- loimilankaa (esim. kalalankaa)
- kudelankaa (esim. villalankaa)
- sukkuloita langan pujotteluun
- sakset

Halutessasi suunnittele kudontatyö paperille. Kutoessasi muista kutoa langanpäät piiloon esim. vaihtaessasi väriä. Huomioitavaa lasten ikätasossa ja taidoissa: työ valmistuu sitä nopeammin mitä vähemmän loimilankoja ja mitä paksumpi kudelanka. Kudontatöitä suunnitellessa kannattaa myös muistaa ryijynukkien lisääminen kuteen sekaan, jolloin valmis työ voi olla esim. seinäryijy. Valmiista päätelystä kudonnaisesta voi valmistaa myös esim. pienen pussukan aarteille tai makuupussin lelulle ompelemalla sen reunat yhteen.

Pirta ja sillä kutominen

Tarvikkeet:

- pahvia, sakset, liimaa, rei'itin ja nitoja pirran tekemiseen
- loimilankaa
- kudelankaa
- sukkuloita langan pujotteluun

Pirran voi tehdä itse tukevasta pahvista. Perinteisessä pirtanauhassa käytetään yleensä ohuita lankoja, mutta pirralla voi kutoa myös paksuimmilla materiaaleilla. Kudelankana voi käyttää esimerkiksi reikäisistä sukista tai kulahtaneista paidoista leikattua kudetta. Kutoa voit esim. maton nukkekotiin tai pitkän kaitaliinan seinälle tai pöydälle. Eri väreillä työn voi suunnitella esim. eri vuodenaikoihin tai juhlapyhiin.

Huovutettu pallo

Tarvikkeet:

- huovutusvillaa
- hajustamaton palasaippua
- huovutusneula

Märkähuovuttaminen on hyvä tehdä vedeltä ja saippualta suojatulla työpisteellä tai esim. lavuaarin päällä. Aloita huovuttaminen kokoamalla kädellesi villaa kerroksittain ja villan kuitusuuntaa vaihdellen. Purista villaa nyrkkisi sisään, kastele se lämpimällä vedellä ja lisää saippuaa. Hiero villaa saippualla, ja yritä pitää se tiukasti kasassa, jotta pallon muoto pääsee muodostumaan. Huuhtelee työ välillä lämpimällä ja kylmällä vedellä, ja lisää uudestaan saippuaa. Huovuttamisen alussa apuna voi käyttää myös sukkahousun kärkiosaa, jonne villan voi koota. Valmistettu kuivunutta palloa voi koristella neulahuovuttamalla siihen eri värejä. Huovutetuista palloista voi koota esim. koruja.

Tasossa huovutus

Tarvikkeet:

- huovutusvillaa
- hajustamaton palasaippua
- huovutusneula
- muita apuvälineitä huovutukseen
- villa- tai kirjontalankaa ja neula

Villaa voidaan huovuttaa tasona joko huovutusneulalla pistelemällä tai märkähuovuttamalla. Märkähuovutusta voi tehdä esim. uudelleensuljettavan muovipussin sisässä, harsomaisen kankaan alla tai bambumaton sisässä rullaamalla. Työhön voi saada halutunlaista muotoa huovuttamalla sitä tietynmuotoisessa astiassa. Töihin voidaan tehdä yksityiskohtia neulahuovuttamalla tai kirjomalla.

Oma ompelukuva

Tarvikkeet:

- kartongin päälle liimattu piirustus tai kuva
- pistelyneula ja vaahtomuovialusta
- neula ja lankoja

Oman ompelukuvan voi tehdä liimaamalla oman piirustuksensa tai tulostetun valokuvan kartongille. Ompelukuvana voi käyttää myös valmiita värityskuvia tai vanhoja postikortteja. Lankojen kartonkiin ompelua helpottaa, jos reiät tekee valmiiksi pistelyneulalla tai muulla neulalla vaahtomuovialustan päällä. Valmiista työstä voi tehdä esim. kortin tai taulun seinälle.

Kankaankuviointi

Tarvikkeet:

- puuvillakangasta
tai valmis tuote esim. kangaskassi
- kangasvärejä
- leimasimia, sabluunoita ja
erilaisia esineitä
- vaahtomuovisia töpöttimiä ja siveltimiä
- silitysrauta

Kankaan kuvioimisessa voi käyttää valmiita tai itse leikattuja sabluunoita. Erilaisia ympyröitä kankaaseen saa esim. vessapaperin hylsillä tai muoviputkilolla. Peruna tai hedelmät voivat toimia myös leimasimina. Lisäksi voi hyödyntää esim. lasten lelulaatikoiden sisältöä tai roskikseen menevää pakkausmateriaalia. Kuvioituasi kankaan muista silittää väri kiinni kangasiin kangasvärin ohjeen mukaan.

Kankaanmaalaus

Tarvikkeet:

- puuvillakangasta tai valmis tuote esim. kangaskassi
- kangasvärejä
- kangastusseja
- maalarinteippiä
- vahtomuovisia töpöttimiä ja siveltimiä
- silitysrauta

Kangasta voi maalata vapaasti siveltimellä, tai siihen voidaan rajata alueita maalarinteipillä. Yksityiskohtia voi tehdä töihin myös kangastusseilla. Työhön voidaan valita esim. joku yhteinen tema tai harjoitella värien sommittelua. Värin kuivuttua kiinnitä se kankaaseen silittämällä.

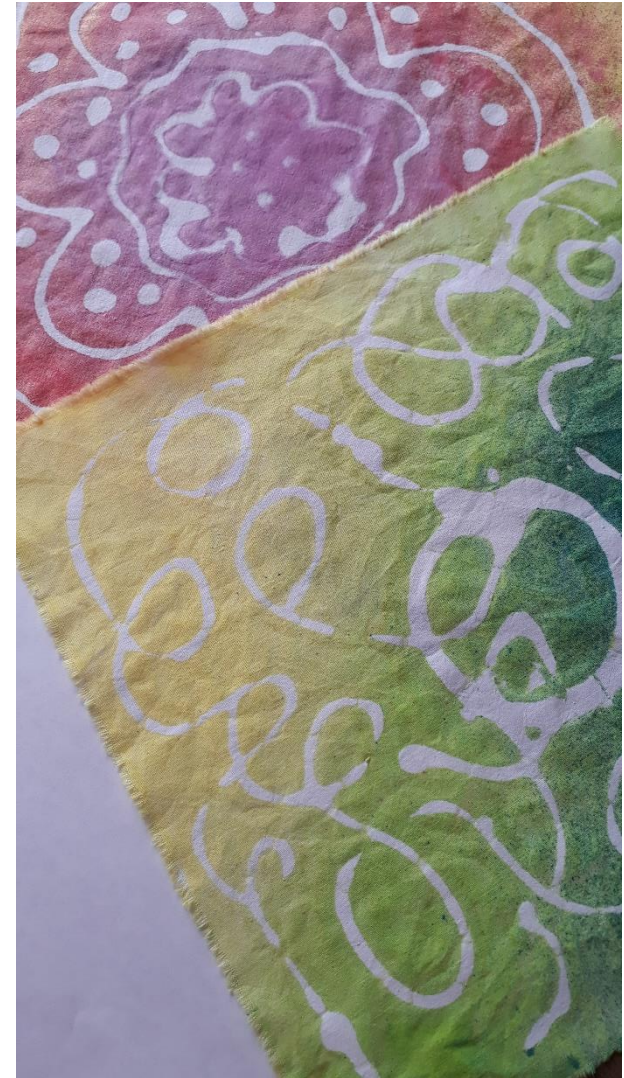

Taikinamaalaus

Tarvikkeet:

- puuvillakangasta tai valmis tuote esim. kangaskassi
- taikina vedestä ja jauhosta
- kangasvärejä esim. suihkutettavia tekstiilivärejä
- vaahtomuovisia töpöttimiä ja siveltimiä
- muovipussi tai muu pursotukseen sopiva väline
- silitysrauta

Sekoita taikina, johon tulee puolet vettä ja puolet jauhoja. Taikinaa voi koristella kangasta pursottamalla sitä esim. muovipussista tai maalamalla sitä paksun kerroksen siveltimellä. Kun taikina on täysin kuivunut, kangas maalataan ohuella kangasvärillä tai suihkutettavalla värillä. Värin kuivuttua taikina rapsutetaan kankaasta pois ja väri kiinnitetään silittämällä. Yksityiskohtia voi tehdä kangastusseilla. Maalattua kangasta voi käyttää esim. liinana, tai sillä voi päällystää oman aarrearkun.

Sormivirkkaus

Tarvikkeet:

- villalankoja
- liimaa
- kangasta
- sakset

Sormivirkatuilla lankaketjuilla voi koristella ja päällystää erilaisia pintoja, esimerkiksi vessapaperirullia, purkkeja ja pahvista leikat-
tuja muotoja. Lankaketjuja voi liimata myös kankaan päälle, ja sommitella eri väreistä esim. maisemakuvan.

Peili

Tarvikkeet:

- lautta
- saha
- hiomapaperia
- akryylimaaleja
- siveltimiä
- pieni palapeili
- kuumaliimaa
- nyöriä
- ripustuskolmio

Sahaa laudasta haluamasi kokoinen pala, ja hio sen reunat siistiksi. Merkitse puuhun peilin kokoinen alue, ja maalaa muu puuosa sellaiseksi kuin haluat. Liimaa peili paikalleen ja peilin ympärille nyöri kuumaliimalla. Peilin taakse voit naulata ripustuskolmion tai nitoa ripustusta varten nyörin. Laudasta sahattuun palaan voi tehdä myös taulun tai naulakon. Kuumaliimalla puuhun liimautuvat koristeeksi myös erilaiset pikkuesineet ja koristeet, kuten napit tai yllätysmunan lelut.

Paperimassasta

Tarvikkeet:

- paperimassaa
- metallilankaa
- nauhoja
- magneetteja
- kuumaliimaa
- akryylimaaleja

Paperimassasta tai erilaisista askartelumassoista voi tehdä isompia tai pienempiä töitä. Massasta tehtyihin helmiin tai kaulakoruihin voi tehdä reiän neulalla tai muotoilla metallilangasta lenkin massan sisään. Massasta voi tehdä myös magneetteja tai pienen korulautasen. Akryylimaalien lisäksi massaa voi koristella servieteistä leikatuilla kuvilla, jotka liimataan kuivuneeseen työhön liimalakalla.

Kehykset

Tarvikkeet:

- neliskanttista rimaa
- saha
- nauvoja
- puulimaa
- akryylimaaleja
- koristeeksi esim. lankoja

Rimasta sahataan palat halutun kokoiselle kehykselle. Palat liimataan ja naulataan kiinni, ja niiden annetaan kuivua rauhassa. Kehykset voi maalata akryylimaaleilla ja koristella erivärisillä langoilla tai muilla koristeilla. Koristeiden kiinnityksessä voi käyttää myös kuumaliimaa. Kehyksiin voi kiinnittää haluamansa kuvan teipillä, liimalla tai nitojalla. Tulosteesta saa kestävämmän, jos sen liimaa kartonkiin tai laminoi.

LIITE 2: KIRJE LASTEN HUOLTAJILLE

Hyvät huoltajat,

Olen Savonia-ammattikorkeakoulun sosionomiopiskelija ja teen opinnäytetyötäni yhteistyössä päivä-koti Nuppulan kanssa, Lumpeet-ryhmässä. Opinnäytetyöni aihe käsittelee käsitöitä ja käsityökasvatusta varhaiskasvatuksessa. Tavoitteenani on tuoda esille miksi käsitöitä tulisi yhä opettaa ja selvittää miten lapset suhtautuvat käsitöihin.

Opinnäytetyössäni toteutan käsityöohjauksen Lumpeiden ryhmässä, jossa lapset suunnittelevat ja toteuttavat oman käsityönsä. Käsityötuokiot videoidaan, jotta voin tarkastella tilanteita myöhemmin. Haastattelen myös lapsia heidän ajatuksistaan käsitöiden tekemisestä ja omasta työstään. Haastattelut nauhoitetaan. Kaikki kerätty aineisto säilytetään asiallisesti vain tätä työtä varten ja hävitetään kun opinnäytetyö on hyväksytty. Opinnäytetyöstäni koostan raportin, joka on sen valmistuttua kaikkien luettavissa Theseus -palvelusta. Lapset eivät ole tunnistettavissa raportista.

Opinnäytetyöni aineiston keräämistä varten tarvitsen lapsen huoltajan suostumuksen. Pyydän teiltä lupaa lapsenne osallistumiselle käsityöhetkiin, niiden videoimiseen sekä haastatteluihin. Lasten henkilöllisyys ei tule missään vaiheessa esille muille kuin minulle ja minua sitoo vaitiolovelvollisuus. Opinnäytetyötäni ohjaa yliopettaja Kalevi Paldanius. Halutessanne voin antaa lisätietoja opinnäytetyöstäni.

Ystävällisin terveisin Enni Väisänen

Puh. xxx xxx xxxx

Enni.m.vaisanen@edu.savonia.fi

Palauttaisitko alaosan päiväkodille viimeistään 6.2.2018

Lapsen nimi _____

_____ lapseni saa osallistua käsityötuokioihin, ja kuvia hänen piirustuksista ja käsitöistä saa käyttää opinnäytetyössä

_____ lapseni ei saa osallistua käsityötuokioihin

_____ lastani saa videoida

_____ lastani ei saa videoida

_____ lastani saa haastatella, ja hänen kommenttejaan saa käyttää opinnäytetyössä

_____ lastani ei saa haastatella

Päiväys ja huoltajan allekirjoitus

_____

LIITE 3: TEKIJÄN ESITTELYLAPPU

Hei

Olen Savonia-ammattikorkeakoulun sosionomiopiskelija ja teen opinnäytetyötäni yhteistyössä päiväkotia Nuppulan kanssa, Lumpeet-ryhmässä. Opinnäytetyöni aihe käsittelee käsitöitä ja käsityökasvatusta varhaiskasvatuksessa. Tavoitteenani on tuoda esille miksi käsitöitä tulisi yhä opettaa ja selvittää miten lapset suhtautuvat käsitöihin.

Oma kuva

Opinnäytetyössäni toteutan käsityöohjauksen Lumpeiden ryhmässä, jossa lapset suunnittelevat ja toteuttavat oman käsityönsä. Käsityötuokiot videoidaan, jotta voin tarkastella tilanteita myöhemmin. Haastattelen myös lapsia heidän ajatuksistaan käsitöiden tekemisestä ja omasta työstään. Haastattelut nauhoitetaan.

Kaikki kerätty aineisto säilytetään asiallisesti vain tätä työtä varten ja hävitetään kun opinnäytetyö on hyväksytty. Opinnäytetyöstäni koostan raportin, joka on sen valmistuttua kaikkien luettavissa Theseus -palvelusta. Lapset eivät ole tunnistettavissa raportista.

Opinnäytetyöni aineiston keräämistä varten tarvitsen lapsen huoltajan suostumuksen. Pyydän teiltä lupaa lapsenne osallistumiselle käsityöhetkiin, niiden videoimiseen sekä haastatteluihin. Lasten henkilöllisyys ei tule missään vaiheessa esille muille kuin minulle ja minua sitoo vaitiolovelvollisuus.

Opinnäytetyötäni ohjaa yliopettaja Kalevi Paldanius.
Kalevi.Paldanius@savonia.fi
puh. 044 785 6643

Halutessanne voin antaa lisätietoja opinnäytetyöstäni.

Ystävällisin terveisin **Enni Väisänen**
puh. xxx xxx xxxx
enni.m.vaisanen@edu.savonia.fi

LIITE 4: HAVAINNOINTILOMAKE SUUNNITTELUKERRALLE

Havainnointilomake suunnittelukerralle

Miten lapset suhtautuvat, kun kerron mitä teemme?

Vaikuttavatko lapset kiinnostuneilta työn suunnittelun aloittamiseen?

Miten työskentely lähtee käyntiin?

Minkä aikaa suunnitelmia tehdään?

Millaisia kysymyksiä tulee?

Millaisia ajatuksia suunnitelmasta herää?

Millainen oli tunnelma?

Jaksoivatko lapset keskittyä?

LIITE 5: HAVAINNOINTILOMAKE TOTEUTUSKERRALLE

Havainnointilomake työskentelyyn

Miten työskentely lähtee käyntiin?

Millaisia kysymyksiä tulee, kysytäänkö niitä minulta?

Ilmeneekö ongelmia, miten ne selvitetään?

Minkä aikaa töitä tehdään?

Millaisia ajatuksia työn valmistumisesta herää?

Millainen oli tunnelma?

Jaksoivatko lapset keskittyä?

Heitelläänkö ideoita toisille?